

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ, ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ (FinTech)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΚΑΡΟΥΖΑΚΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΚΙΟΧΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ
ΜΑΙΟΣ, 2024

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	4
Abstract.....	5
Ευχαριστίες	6
Εισαγωγή	7
1. Ρόλος χρηματοπιστωτικού συστήματος	8
1.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	8
1.2 Μέρη χρηματοπιστωτικού συστήματος	8
1.3 Ρόλος χρηματοπιστωτικού συστήματος	10
1.4 Λειτουργίες χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	11
2. Θεσμικό καθεστώς εποπτεία	14
2.1 Αδειοδότηση και εποπτικές αρχές	14
2.2 Η χρεωκοπία της Lehman Brother	16
2.3 Εποπτεία	17
3. Πλεονεκτήματα ύπαρξης χρηματοπιστωτικού συστήματος	20
3.1 Οφέλη για τις επιχειρήσεις	20
3.2 Οφέλη για τα νοικοκυριά	21
3.3 Οφέλη για τους αποταμιευτές	21
3.4 Οφέλη για το κράτος.....	22
4. Κίνδυνοι λειτουργίας και απουσίας χρηματοπιστωτικού συστήματος	24
4.1 Κίνδυνοι λειτουργίας χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	24
4.2 Κίνδυνοι οικονομικών μονάδων από απουσία χρηματοπιστωτικού συστήματος	26
4.3 Προβλήματα έλλειψης χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	29
5. Μορφή χρηματοπιστωτικού τομέα στο σήμερα.....	31
5.1 Μέλη χρηματοπιστωτικού τομέα	31
5.2 Τρόπο αντιμετώπισης προβληματικών τραπεζών	33
5.2.1 Silicon Valley Bank.....	33
5.2.2 Credit Suisse και UBS	34

6. Εξέλιξη χρηματοπιστωτικού τομέα παρόν και μέλλον	36
6.1 Ο χρηματοπιστωτικός τομέας σήμερα	36
6.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός	37
6.3 FinTech.....	39
6.4 Το μέλλον των Τραπεζών.....	41
7. Συμπεράσματα	44
Βιβλιογραφία	47

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη θα ασχοληθούμε με την αναγκαιότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, στη λειτουργία μιας οικονομίας. Εστιάζοντας κυρίως στις Τράπεζες και την ελληνική οικονομία. Θα μπορούσε η οικονομία να λειτουργήσει σωστά, χωρίς την ύπαρξη του χρηματοπιστωτικού τομέα; Θα εντοπίσουμε τους κινδύνους που ελλοχεύουν από την απουσία του, καθώς και τα πιθανά πλεονεκτήματα. Σίγουρα όμως αποτελεί ένα τομέα που η παρουσία του έχει αρκετά οφέλη.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας περιβάλλεται από ένα πλέγμα κανόνων και οδηγιών. Σκοπός των κανόνων είναι η ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας των χρηστών του συστήματος, ώστε να συνεχίσουν τη χρήση του. Παρ' όλα αυτά, μια σειρά από δυσμενείς καταστάσεις δημιούργησαν προβλήματα στη λειτουργία του, προκαλώντας προβλήματα και στην οικονομία. Αυτές ξεπεράστηκαν με επικαιροποίηση των επιβαλλόμενων κανόνων κι επίλυση των προβλημάτων.

Σε ένα κόσμο που αλλάζει, δεν είναι δυνατό ο χρηματοπιστωτικός τομέας να παραμένει στάσιμος. Ακολουθεί κι αυτός τις μεταβολές της τεχνολογίας, για να μπορέσει να παραμείνει ανταγωνιστικός. Στο τέλος θα παραθέσουμε τρόπους, οι οποίοι πιθανόν ενισχύσουν τα θεμέλια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ώστε να εξακολουθήσει να συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας.

Abstract

In this thesis we will deal with the necessity of the financial system, in the functions of an economy. We will focus mainly on Banks and the economy of Greece. Could the economy work properly without the existence of the financial sector? We will identify the risks of its absence, as well as the potential advantages. Certainly, it is a sector whose presence has several benefits for the rest of the economy.

The financial sector is covered with number of rules and directives. The purpose of these rules is to enhance the users of the system, a sense of security so that they continue to use it. Nevertheless, several difficult situations created problems in its operation and for the economy as well. These were overcome by updating the rules and by solving the problems.

In world than change, it is not possible for the financial sector to be static. He has also to follow the changes of technology, in order to stay competitive. At the end we will mention ways, that is possible to reinforce the foundations of the financial system, so that it continues to contribute to the proper functioning of the economy.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, για τη συμπαράστασή τους και την υπομονή που έκαναν όλα τα χρόνια των σπουδών μου.

Εισαγωγή

Συχνά γίνεται λόγος για τη χρησιμότητα των τραπεζών στην καθημερινότητά μας. Υπάρχουν ορισμένοι που υποστηρίζουν ότι συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Υπάρχουν και άλλοι, οι οποίοι θεωρούν ότι μπορούν και χωρίς αυτές. Την απάντηση σε αυτό το ερώτημα, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε με αυτή την εργασία.

Σε οποιαδήποτε έκφανση της καθημερινότητάς μας, θα διαπιστώσουμε ότι χρησιμοποιούμε κι ένα κομμάτι του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Από τις αγορές στα εμπορικά καταστήματα, που θα πραγματοποιήσουμε με τη χρήση καρτών, έως το στεγαστικό δάνειο που θα συνάψουμε, χρησιμοποιούμε το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η σπουδαιότητα ύπαρξής του φαίνεται από το πλήθος των κανονισμών που διέπουν τη λειτουργία του. Η απουσία του δημιουργεί προβλήματα και αβεβαιότητα στην καθημερινότητα τόσο των επιχειρήσεων, όσο και των ιδιωτών. Ένα καλό παράδειγμα αποτελεί η περίοδος των capital controls και οι ελάχιστες ημέρες που τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παρέμειναν κλειστά. Δημιουργήθηκε μια αναστάτωση στην καθημερινότητα των πολιτών και περισσότερο των μεγάλων σε ηλικία.

Οι κίνδυνοι που αναλαμβάνει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα είναι πολλοί. Μπορεί όμως να τους διαχειριστεί καλύτερα από τις μεμονωμένες οικονομικές μονάδες. Διαθέτει τους πόρους, την απαιτούμενη πληροφόρηση ώστε να αξιολογεί καλύτερα τις συνθήκες.

Μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος διοχετεύονται χρήματα στην οικονομία. Με τις χρηματοδοτήσεις των επιχειρήσεων συμβάλει στη βελτίωση των εγκαταστάσεων και κατ' επέκταση των προϊόντων και των υπηρεσιών. Καθώς οι Τράπεζες αποτελούν ένα ασφαλέστερο καταφύγιο για τους αποταμιευτές, είναι επιβεβλημένη η δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου, το οποίο θα διατηρεί αυτό το κλίμα.

1. Ρόλος χρηματοπιστωτικού συστήματος

1.1 Ορισμός χρηματοπιστωτικού συστήματος

Ένας γενικός ορισμός είναι ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί το σύνολο των νομικών προσώπων που είναι εξουσιοδοτημένα, ώστε να μεσολαβούν ανάμεσα σε δύο αντισυμβαλλόμενους, που επιθυμούν να μεταφέρουν ή να ανταλλάξουν κεφάλαια (CFI team, 2024). Ειδικότερα, όπως αναφέρουν οι Howells και Bain (2009), το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από όλες τις αγορές, στις οποίες διατίθενται χρηματοπιστωτικά προϊόντα κι εργαλεία. Επιπλέον περιλαμβάνει τα άτομα και τα ιδρύματα που έχουν την εξουσιοδότηση να συμμετέχουν σε αυτές και όλες τις αρχές που είναι επιφορτισμένες με τη ρύθμιση κι εποπτεία του συστήματος.

Οι Cecchetti και Schoenholtz (2019), παρομοιάζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα με “τον αέρα” της οικονομίας. Υποστηρίζουν ότι απαρτίζεται από έξι μέρη. Το πρώτο μέρος είναι το χρήμα, το οποίο μας βοηθάει στην εξόφληση των αγορών μας και την συγκέντρωση του αποθεματικού μας. Το δεύτερο είναι τα χρηματοπιστωτικά εργαλεία, όπως δάνεια κατοικίας, ασφάλειες, χρεόγραφα. Το επόμενο είναι οι χρηματοπιστωτικές αγορές. Μέρος των οποίων αποτελούν όλες οι οργανωμένες αγορές, όπως χρήματος και παραγώγων. Άλλο ένα μέρος είναι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως είναι οι τράπεζες, οι ασφαλιστικές εταιρίες και οι χρηματιστηριακές. Ένα σημαντικό μέρος αποτελούν οι ρυθμιστικές αρχές, οι οποίες συνήθως είναι κρατικές. Αυτές είναι επιφορτισμένες με την εύρυθμη λειτουργία των μερών που απαρτίζουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Συνεπικουρούνται δε από το έκτο μέρος, που είναι οι Κεντρικές Τράπεζες, των οποίων ο ρόλος σχετίζεται με την σταθεροποίηση της οικονομίας (Cecchetti και Schoenholtz, 2019).

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί την ομπρέλα που περιλαμβάνει την προσφορά και τη ζήτηση, καθώς και τον τρόπο αντιστοίχισης των δύο (Schmidt και Hryckiewicz, 2006).

1.2 Μέρη χρηματοπιστωτικού συστήματος

Υπάρχουν πολλά μέρη που συνθέτουν το παζλ που καλείται χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Αυτό που έρχεται πρώτο στο μυαλό μας είναι οι τράπεζες. Η κύρια λειτουργία τους είναι η συγκέντρωση καταθέσεων και η χορήγηση δανείων. Σταδιακά έχει διευρυνθεί η γκάμα των υπηρεσιών που προσφέρουν. Μέσω των τραπεζών μπορεί κάποιος να πραγματοποιήσει τις πληρωμές του και να μεταφέρει χρήματα. Επίσης έχει τη δυνατότητα να διενεργήσει χρηματιστηριακές συναλλαγές, να δημιουργήσει ένα επενδυτικό χαρτοφυλάκιο. Τέλος μπορεί να αγοράσει κάποιο ασφαλιστικό πρόγραμμα.

Οι Ασφαλιστικές εταιρίες αποτελούν και αυτές κομμάτι του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σκοπός τους η προστασία της περιουσίας του ασφαλισμένου και του εισοδήματός του. Εκτός από τις ασφαλίσσεις των περιουσιακών τους στοιχείων, προσφέρουν και επενδυτικά προγράμματα σχετιζόμενα με αποταμίευση. Μόνο που οι ασφαλιστικές εταιρίες δημιουργούν το επιθυμητό κεφάλαιο με μικρές καταβολές, σε αντίθεση με τις τράπεζες, οι οποίες λαμβάνουν το κεφάλαιο, για το οποίο προσφέρουν μια απόδοση.

Σύμφωνα με τους Cecchetti και Schoenholtz (2019), μέρος του χρηματοπιστωτικού συστήματος αποτελούν «τα χρηματοπιστωτικά εργαλεία». Αυτά μας βοηθούν να μεταβιβάσουμε τους κινδύνους που παρουσιάζουν οι αγορές, σε αυτούς που έχουν τις γνώσεις και τα μέσα για να τους διαχειριστούν. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές είναι χρηματοπιστωτικό εργαλείο.

Πολύ σημαντικές για την εύρυθμη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είναι οι εποπτικές αρχές. Το ρόλο αυτό έχουν οι Κεντρικές Τράπεζες των χωρών. Αυτές ελέγχουν την ευρωστία και την ομαλή λειτουργία των υπολοίπων μερών του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ορίζουν τους κανόνες και φροντίζουν για την εφαρμογή τους, ώστε να αποφευχθούν οι κίνδυνοι από τη μη ορθή λειτουργία τους. Στις Η.Π.Α. οι εποπτικές αρχές στο ρόλο του ελέγχου συνεπικουρούνται από την Κεντρική Τράπεζα. Στην Ευρώπη οι Κεντρικές Τράπεζες έχουν και εποπτικό ρόλο και ρυθμιστικό.

Οι Cecchetti και Schoenholtz (2019) υποστηρίζουν επίσης ότι το χρήμα αποτελεί ένα ακόμα μέρος. Είναι αυτό που είναι αποδεκτό στις καθημερινές μας συναλλαγές, ως μέσω ανταλλαγής. Με αυτό μπορούμε να ολοκληρώσουμε τις οικονομικές μας συναλλαγές. Είναι επίσης μέσο αποθήκευσης πλούτου.

1.3 Ρόλος χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιτελεί τρεις ρόλους. Ο πρωταρχικός ρόλος είναι η επίτευξη των λήξεων που επιθυμούν οι πελάτες. Οι πλεονασματικές μονάδες επιθυμούν να τοποθετήσουν τα χρήματά τους για μικρά χρονικά διαστήματα. Θέλουν να μην είναι εγκλωβισμένοι σε προθεσμίες όταν χρειαστούν να δαπανήσουν ένα μέρος αυτών όταν θα προκύψει κάποια ανάγκη. Με τον τρόπο αυτό επίσης, μπορούν να εκμεταλλευτούν νέες ευκαιρίες επένδυσης. Από την άλλη πλευρά, οι δανειζόμενοι επιδιώκουν μεγάλο ορίζοντα αποπληρωμής. Αυτό συμβαίνει κυρίων στα δάνεια μεγάλου ύψους. Ο λόγος είναι προφανής. Από τη μία ο μεγάλος ορίζοντας οδηγεί σε μικρό ποσό δόσης, το οποίο είναι εύκολα εξυπηρετούμενο. Από την άλλη, ένα δάνειο το οποίο θα χρησιμοποιηθεί στην ανάπτυξη ενός επιχειρηματικού πλάνου, απαιτεί μεγάλο χρονικό διάστημα αποπληρωμής, ώστε να παρουσιάσει τα θετικά αποτελέσματα για τα οποία δημιουργήθηκε. Αυτό χαρακτηρίζεται από τους Casu, Girardone και Molyneux (2021), ως μετασχηματισμός χρόνου λήξης.

Οι ίδιοι κατονομάζουν το δεύτερο ρόλο ως μετασχηματισμό μεγέθους. Οι πλεονασματικές μονάδες τοποθετούν μικρά χρηματικά ποσά προς επένδυση. Σε αντίθεση με τους δανειζόμενους, οι οποίοι επιθυμούν να δανειστούν μεγαλύτερα ποσά από αυτά που τοποθετούν οι καταθέτες. Έτσι το κεφάλαιο που έχει λάβει κάποιος ως δάνειο, δημιουργήθηκε από τις καταθέσεις που πραγματοποιήθηκαν από δύο ή και περισσότερους καταθέτες.

Ο τρίτος ρόλος χαρακτηρίζεται από τους Casu, Girardone και Molyneux (2021), ως μετασχηματισμός κινδύνου. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι σε θέση να διαχειριστούν καλύτερα τους κινδύνους που απορρέουν από ένα δανεισμό. Μέρος των χρημάτων που συγκεντρώνουν από τις καταθέσεις, διατηρούνται ως απόθεμα, κάποια άλλα επενδύονται και κάποια χορηγούνται ως δάνεια. Η διασπορά αυτή μειώνει τον κίνδυνο. Οι δε καταθέτες διατρέχουν μικρότερο κίνδυνο, καθώς οι τοποθετήσεις τους στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν μεγαλύτερη ασφάλεια. Επιπλέον οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα και τα μέσα να συγκεντρώσουν τις απαιτούμενες πληροφορίες και αν αξιολογήσουν τη φερεγγυότητα των δανειζόμενων.

Ειδικότερα οι Κεντρικές Τράπεζες έχουν την αποκλειστική άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Μέσω του προσδιορισμού της ροής του χρήματος που κινείται στην οικονομία, έχουν τη δυνατότητα να ρυθμίσουν τον πληθωρισμό. Μια μείωση ή

μια αύξηση των επιτοκίων, οδηγεί σε μια αντίστοιχη αύξηση ή μείωση της ζήτησης, άρα και των κεφαλαίων προς δανεισμό (Howells και Bain, 2009). Ένας πληθωρισμός ο οποίος κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα και η διακύμανσή του δεν παρουσιάζει μεγάλες αυξομειώσεις, συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη.

Επιπλέον οι Κεντρικές Τράπεζες καθορίζουν τους κανόνες που διέπουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι κανονισμοί αυτοί θεσμοθετούνται ώστε να αποτρέπεται η ανομία και να λειτουργεί σωστά. Αυτό διατηρεί ένα αίσθημα ασφάλειας στους χρήστες, αναφορικά με την ανεμπόδιστη, ομαλή και διαρκή λειτουργία του.

1.4 Λειτουργίες χρηματοπιστωτικού συστήματος

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιτελεί πολύ σημαντικές λειτουργίες, οι οποίες βοηθούν στις καθημερινές συναλλαγές και τη ροή των κεφαλαίων στην αγορά.

Αρχικά συμβάλει στη συγκέντρωση κεφαλαίων και γενικότερα στην αποταμίευση. Οι οικονομικές μονάδες που έχουν πλεονασματικούς πόρους, θα επιδιώξουν να τους τοποθετήσουν σε κάποια επένδυση η οποία θα τους αποφέρει ένα όφελος. Όσο μεγάλο το ρίσκο, τόσο και το επιδιωκόμενο όφελος. Ακόμα όμως κι αν δεν θέλουν να ρισκάρουν, θα τα τοποθετήσουν ακόμα και σε μια απλή κατάθεση αντί να τα έχουν στο σπίτι. Οι επιχειρήσεις επίσης έχουν τη δυνατότητα να συγκεντρώνουν τα έσοδά από τις πωλήσεις τους, ώστε να τα χρησιμοποιήσουν αργότερα. Το γεγονός της ύπαρξης καταθέσεων, συμβάλει στην κίνηση κεφαλαίων και όχι στη στασιμότητά τους. Επιπλέον η αποθήκευση πλούτου βοηθάει στην ασφαλή φύλαξή τους, ώστε να έχουν μετέπειτα τη δυνατότητα χρήσης τους.

Από τη συγκέντρωση κεφαλαίων οδηγούμαστε στην επόμενη λειτουργία που είναι η παροχή ρευστότητας. Από τη μια έχουμε τις πλεονασματικές μονάδες κι από την άλλη τις ελλειμματικές μονάδες. Αυτές μπορεί να είναι είτε ιδιώτες, είτε επιχειρήσεις. Οι ιδιώτες επιθυμούν να καλύψουν κάποια καταναλωτική τους ανάγκη ή κάποιο έκτακτο έξοδο. Οι δε επιχειρήσεις αναζητούν την πηγή από την οποία θα μπορέσουν να αντλήσουν κεφάλαια, ώστε να μπορέσουν να χρηματοδοτήσουν κάποιο αναπτυξιακό τους πρόγραμμα.

Τις παραπάνω λειτουργίες παρέχουν συνήθως οι τράπεζες. Είναι αυτές που καλούνται να συνδέσουν τις πλεονασματικές με τις ελλειμματικές μονάδες. Η διαμεσολάβηση αποτελεί άλλη μια λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η λειτουργία της οικονομίας παρουσιάζει ορισμένους κινδύνους. Αυτούς καλείται το χρηματοπιστωτικό σύστημα να αντιμετωπίσει. Καθώς διαθέτει τα μέσα και τις γνώσεις να τους διαχειριστεί ορθολογικότερα. Μέσω των ασφαλιστικών εταιριών παρέχονται προγράμματα προστασίας των περιουσιακών στοιχείων και μείωσης των συνεπειών της απώλειάς τους. Είναι δε εφικτή η ατομική φροντίδα και προστασία. Επιπλέον, μέσω των τραπεζών, υπάρχει η δυνατότητα διασποράς μιας επένδυσης. Οπότε μέσω του επιμερισμού μειώνεται ο κίνδυνος απώλειας. Επίσης οι εξασφαλίσεις που λαμβάνονται από τους δανειζόμενους, μειώνουν περεταίρω τον κίνδυνο. Οι δε καταθέτες δεν έχουν κάποια αρνητική επίπτωση στις τοποθετήσεις τους, από την έλλειψη φερεγγυότητας του δανειζόμενου.

Για να ολοκληρωθεί μια αγοραπωλησία, πρέπει να πραγματοποιηθεί η εξόφληση του τιμήματος. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας λειτουργεί ως εγγυητής της εύρυθμης λειτουργίας του συστήματος πληρωμών. Οι οικονομικές μονάδες είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν τις πληρωμές τους, σε μικρό χρονικό διάστημα, με μεγάλη ασφάλεια και μικρό κόστος. Μάλιστα οι Κεντρικές Τράπεζες έχουν αναλάβει να θωρακίσουν τα συστήματα πληρωμών και διακανονισμών, διαχειριζόμενες οι ίδιες τα συστήματα αυτά. Στην Ελλάδα υπάρχει το διατραπεζικό σύστημα πληρωμών. Ένα σύστημα το οποίο λειτουργεί από μια ιδιωτική εταιρία, μέτοχοι της οποίας είναι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στη χώρα (ΔΙΑΣ, 2024). Επίσης διαχειρίζεται το σύστημα εκκαθάρισης συναλλαγών. Οι εκκαθαρίσεις της αγοράς μετοχών και παραγώγων, γίνονται από θυγατρική της Τράπεζας της Ελλάδος. Τέλος διαχειρίζεται το “Σύστημα Παρακολούθησης Συναλλαγών επί Τίτλων με Λογιστική Μορφή” (ΤτΕ, 2024).

Για να πραγματοποιήσει κάποιος μια επένδυση ή να προχωρήσει σε μια οικονομική συναλλαγή, οφείλει να συγκεντρώσει ένα πλήθος πληροφοριών. Αυτές μπορεί να σχετίζονται με το ύψος των επιτοκίων, τις τιμές των μετοχών και των ισοτιμιών. Οι πληροφορίες αυτές θα τον βοηθήσουν να λάβει μια απόφαση για τα επενδυτικά του πλάνα. Καθώς δεν έχουν όλοι πρόσβαση στην πληροφόρηση αυτή, ο χρηματοπιστωτικός τομέας καλείται να διαχειριστεί την ασύμμετρη πληροφόρηση.

Μια ακόμα λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η άσκηση νομισματικής πολιτικής. Αυτή η λειτουργία ασκείται από τις Κεντρικές Τράπεζες αυτές λαμβάνουν τις αποφάσεις και ρυθμίζουν την ποσότητα του χρήματος που κινείται στην

οικονομία, μέσω των ιδρυμάτων και των οργανισμών που έχουν υπό την εποπτεία τους. Στόχος οι σταθεροποίηση των τιμών, ώστε να υπάρξουν οι συνθήκες που θα συντελέσουν στην ανάπτυξη της οικονομίας. Η ρύθμιση επιτυγχάνεται με την αυξομείωση των επιτοκίων, η οποία οδηγεί σε μια αντίστοιχη μείωση ή αύξηση του όγκου του χρήματος που κινείται στην αγορά. Μια αύξηση των επιτοκίων, θα οδηγήσει σε μείωση της κυκλοφορίας του χρήματος, που θα επιφέρει με τη σειρά της μείωση των δανείων και κατ' επέκταση και των επενδύσεων. Το αντίθετο αποτέλεσμα θα έχει μια μείωση των επιτοκίων. Ειδικότερα για την Ελλάδα, η νομισματική πολιτική ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και υλοποιείται από την Τράπεζα της Ελλάδος.

Μια εξίσου σημαντική λειτουργία των κεντρικών τραπεζών είναι η θέσπιση κι εφαρμογή μέτρων, ώστε να μειωθούν οι κίνδυνοι και να γίνει το χρηματοπιστωτικό σύστημα πιο ανθεκτικό. Η εποπτεία τους επί των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συντελεί στην ομαλή λειτουργία τους. Για την ορθότερη διαχείριση της εποπτείας, η Τράπεζα της Ελλάδος ορίζει δύο επιτροπές, την “Εκτελεστική Επιτροπή” και την “Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων”, οι οποίες είναι επιφορτισμένες με αυτή (ΤτΕ, 2024). Για τις αποκλείσεις των εποπτευόμενων ιδρυμάτων, έχουν οριστεί κυρώσεις ανάλογες της σπουδαιότητας της απόκλισης. Οι Κεντρικές Τράπεζες είναι επιφορτισμένες με τη διαδικασία εξυγίανσης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δεν καλύπτουν τις προϋποθέσεις λειτουργίας και την πιθανή εκκαθάρισή τους. Επιπλέον ορίζουν τις ισοτιμίες μετατροπής του συναλλάγματος και των τιμών του χρυσού. Επίσης παρέχουν πληροφορίες αναφορικά με τη δευτερογενή αγορά. Τέλος στην Τράπεζα της Ελλάδος τηρούνται τα χρηματικά αποθέματα του δημοσίου. Μέσω των λογαριασμών αυτών παρακολουθούνται από τα αντίστοιχα υπουργία, τα έσοδα του κράτους και προγραμματίζονται οι δαπάνες.

2. Θεσμικό καθεστώς εποπτεία

2.1 Αδειοδότηση και εποπτικές αρχές

Για να λειτουργήσει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, όπως και κάθε άλλο μέλος του συστήματος της αγοράς, όπως οι ασφαλιστικές και άλλες εταιρίες, απαιτείται άδεια λειτουργίας. Αυτή χορηγείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την Ευρώπη, μέσω των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών των κρατών μελών (ΕΚΤ, 2024) (ΤτΕ, 2024). Μέσα από κανονισμούς και οδηγίες, ορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης των συγκεκριμένων αδειών. Η όλη διαδικασία δημιουργεί αίσθημα ασφάλειας στους πελάτες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Σε κάθε κράτος μέλος, αρμόδιο για την αδειοδότηση λειτουργίας του κάθε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος είναι η εκάστοτε εθνική Κεντρική Τράπεζα. Σύμφωνα με το καταστατικό σύστασης της Τράπεζας της Ελλάδος και όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της (2024), έχει υπό την εποπτεία της τα εν λειτουργία πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, όπως και τους διανομείς ασφαλιστικών προϊόντων. Επιπλέον επιβλέπει τις διαδικασίες που αφορούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπό εκκαθάριση. Για κάθε έναν οργανισμό ο οποίος έχει λάβει άδεια από την ΕΚΤ, υπάρχει η δυνατότητα να δραστηριοποιηθεί σε οποιαδήποτε χώρα εντός της ευρωζώνης, είτε με άμεση παροχή υπηρεσιών, είτε ιδρύοντας υποκατάστημα. Μόνη υποχρέωση η πρότερη ενημέρωση της εποπτικής αρχής της χώρας στην οποία διατηρεί την έδρα της.

Για τις Η.Π.Α. αρμόδια είναι η FED. Όπως εμφανίζεται στον ιστότοπό της (2024), αρμοδιότητά της είναι να καθορίζει τους νόμους και τους κανονισμούς, που διέπουν τη λειτουργία των τραπεζών. Επιπλέον λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα για τα πιστωτικά ιδρύματα που παρεκκλίνουν των κανονισμών. Έχουν δημιουργήσει ένα κεντρικό τραπεζικό σύστημα ελέγχου, αποτελούμενο από ένα Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο, που είναι το Συμβούλιο των Διοικητών της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των Η.Π.Α., τις 12 αποθεματικές τράπεζες της κάθε πολιτείας και την Ομοσπονδιακή Επιτροπή Ανοιχτής Αγοράς (FED, 2024).

Η ανάκληση της χορηγηθείσας άδειας λειτουργίας είναι δυνατή, είτε μετά από αίτημα του ίδιου του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, είτε από την ίδια την εποπτική αρχή. Η χορηγηθείσα άδεια μπορεί να ανακληθεί, εάν δεν πληροί πλέον τις

προϋποθέσεις χορήγησής της. Άλλοι λόγοι είναι είτε γιατί δεν την έχει χρησιμοποιήσει για διάστημα 12 μηνών, είτε γιατί έχει παύσει να δραστηριοποιείται στο χώρο για πάνω από 6 μήνες (ΕΚΤ, 2024).

Κατά καιρούς οι εποπτικές αρχές, διεξάγουν προσομοιώσεις έκτακτων καταστάσεων, για να εξετάσουν την ανθεκτικότητα του συστήματος (ΕΚΤ, 2024). Ανάλογα με το αποτέλεσμα που θα παρουσιάσει κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, θα ληφθούν επιπλέον μέτρα. Ο έλεγχος εκτός από τους κεφαλαιακούς κινδύνους και τον κίνδυνο ρευστότητας, περιλαμβάνει την εσωτερική διακυβέρνηση και το επιχειρηματικό μοντέλο. Εξετάζοντας το επιχειρηματικό μοντέλο κάθε τράπεζας, μπορούν να αντληθούν τις κύριες δραστηριότητές της, το χώρο στον οποίο λειτουργεί και τα επίφοβα σημεία της. Αξιολογείται δηλαδή το κατά πόσο μπορεί να ανταπεξέλθει στο πλάνο που έχει σχεδιάσει για τους επόμενους 12 μήνες. Η εσωτερική διακυβέρνηση, έχει να κάνει με τον τρόπο που διαχειρίζεται τους κινδύνους και αντιμετωπίζει τις κρίσεις που δημιουργούνται.

Μετά τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη της τεχνολογίας και τη διαρκή μετακύλιση των τραπεζικών εργασιών στα ψηφιακά συστήματα, δημιουργήθηκε μια νέα ανάγκη εποπτείας. Οι κυβερνοεπιθέσεις σε εταιρίες έχουν διαπιστωθεί ότι δημιουργούν προβλήματα στη λειτουργία τους. Μπορεί να αναλογιστεί κανείς τις συνέπειες μιας επιτυχούς κυβερνοεπίθεσης σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Για το λόγο αυτό, εκτός από τα crash test που αφορούν την κεφαλαιακή επάρκεια, εξετάζεται και η ύπαρξη τεστ αντοχής για κυβερνοεπιθέσεις, οι οποίες θα διαταράξουν την ομαλή παροχή των βασικών τους υπηρεσιών. Οι τράπεζες θα πρέπει να είναι σε θέση να επικοινωνούν στους πελάτες τους τέτοιου είδους προβλήματα. Οι ψευδείς ειδήσεις σε συνδυασμό με την άντληση κεφαλαίων μέσω των ηλεκτρονικών μέσων χωρίς έλεγχο, μπορεί να οδηγήσει ακόμα και σε χρεοκοπία της τράπεζας. Ας υποθέσουμε ότι κυκλοφορεί η φήμη για μια τράπεζα, ότι τα οικονομικά της στοιχεία δεν είναι καλά και παρουσιάζει πρόβλημα ρευστότητας. Οι επενδυτές θα θορυβηθούν και θα προσπαθήσουν να αποσύρουν τα κεφάλαιά τους. Ο γρηγορότερος τρόπος για να γίνει αυτό είναι μέσω της ηλεκτρονικής τραπεζικής, πραγματοποιώντας κάποιο έμβασμα. Αν αυτό γίνει σε μεγάλη κλίμακα, τότε είναι πολύ πιθανό η Τράπεζα αυτή να αντιμετωπίσει προβλήματα ρευστότητας και να χρεοκοπήσει. Τον τρόπο αποτροπής αυτού του φαινομένου προσπαθούν να εντοπίσουν οι εποπτικές αρχές. Η ΕΚΤ (2024) αξιολογεί κατά πόσο

είναι εφικτό, κάτω από αυτές τις συνθήκες, να αποτραπεί ή να περιοριστεί η ηλεκτρονική άντληση κεφαλαίων, μέχρι να εξομαλυνθεί η κατάσταση.

2.2 Η χρεοκοπία της Lehman Brother

Η χρεοκοπία της Lehman Brother οδήγησε σε ένα ντόμινο οικονομικών εξελίξεων. Υπήρχαν πολλοί που θεωρούσαν ότι η κρίση δεν θα περάσει τα νερά του Ατλαντικού. Όμως ζούμε σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Αυτό σημαίνει ότι οι συνέπειες μιας κρίσης δεν περιορίζονται στα εθνικά όρια της χώρας που συνέβη. Για το λόγο αυτό η χρεοκοπία της Lehman Brother, είχε αντίκτυπο εκτός από την Αμερική, στην Ευρώπη και την Ασία. Πριν χρεοκοπήσει, όλοι θεωρούσαν ότι ήταν “too big to fail” (Economist, 2018).

Η κατάρρευσή της οφείλετε στην αύξηση των στεγαστικών ενυπόθηκων δανείων. Είχε συγκεντρώσει στην κατοχή της σημαντικό αριθμό ακινήτων, τα οποία φυσικά δεν ήταν εύκολα ρευστοποιήσιμα (Wiggins, Piontek και Metrick, 2015). Η μείωση της αξίας των ακινήτων, σε συνδυασμό με την αύξηση των επιτοκίων, οδήγησαν στην αδυναμία εξυπηρέτησης των δανείων από την πλευρά των δανειοληπτών. Να σημειώσουμε εδώ ότι τα δάνεια αυτά χορηγούνταν σε άτομα, που υπό φυσιολογικές συνθήκες δεν θα χρηματοδοτούνταν από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα (Heyford, 2023).

Στην κατοχή της Lehman Brother, είχε περιέλθει ένας μεγάλος αριθμός ακινήτων. Υπήρχε μια ανισορροπία ανάμεσα στα ίδια κεφάλαια και τον κίνδυνο που αναλάμβανε. Η χρηματοδότησή της για την κάλυψη αυτού του κενού στηριζόταν σε βραχυχρόνιο δανεισμό. Καθώς η αγορά ακινήτων αναπτυσσόταν με μικρότερο ρυθμό, δημιούργησε προβλήματα στην Τράπεζα, διότι δεν ήταν σε θέση να αντλήσει τα απαιτούμενα κεφάλαια. Επιπλέον υπήρχε φόβος ότι δεν θα τα κατάφερνε λόγω του ύψους των κόκκινων δανείων, το οποίο θα οδηγούσε σε μείωση κερδών. Η θεωρία αυτή οδήγησε στην πτώση της αξίας της μετοχής και την απόσυρση κεφαλαίων. Επίσης τα σενάρια που είχε δημιουργήσει η εταιρία αναφορικά με τη βιωσιμότητά της ήταν λανθασμένα κι έρχονταν σε αντίθεση με το μέγεθός της. Με συνεχής μοχλεύσεις, κατόρθωσε να αποκρύψει τα πραγματικά οικονομικά της στοιχεία από ελεγκτικές αρχές.

Σχετικά με τις εποπτευόμενες αρχές, ο Indiviglio (2010), θεωρεί ότι δεν έλαβαν τα απαραίτητα μέτρα τα οποία ήταν ανάλογα του μεγέθους της Τράπεζας. Η FED δεν

προχώρησε σε ενέργειες για να σώσει την Τράπεζα. Ο λόγος ήταν η απροθυμία της να επιβαρύνει περισσότερο τους φορολογούμενους των Η.Π.Α..

Η μεγάλη έκθεση που είχε σε ενυπόθηκα δάνεια σε συνδυασμό με την πτώση της αγοράς ακινήτων, έφερε σε αδιέξοδο την τράπεζα καθώς αδυνατούσε να βρει επενδυτή-αγοραστή. Η επικείμενη χρεοκοπία της, ήταν αναπόφευκτη.

2.3 Εποπτεία

Η κρίση της Lehman Brother εξαπλώθηκε. Οι Κυβερνήσεις λοιπόν, θέλησαν να αποφύγουν μια νέα ανεξέλεγκτη χρεοκοπία τράπεζας. Μια νέα χρεοκοπία θα επέφερε, εκτός από ένα νέο ντόμινο προβλημάτων και κλίμα αβεβαιότητας στους επενδυτές. Αν θεωρούσαν ότι η τοποθέτηση των χρημάτων τους σε ένα τραπεζικό σύστημα, δεν θα τους παρείχε τις εξασφαλίσεις που ήθελαν, ώστε να είναι προστατευμένοι σε τέτοιου είδους ακραίες περιπτώσεις, θα ήταν λογικό επακόλουθο να μην στρέφονταν σε αυτό.

Γι' αυτό οι κυβερνώντες, μέσω των κεντρικών τους τραπεζών, θέλησαν να εξασφαλίσουν ένα δίκτυ προστασίας. Με τον τρόπο αυτό θα αυξήσουν το αίσθημα ασφάλειας των χρηστών του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη τους, ώστε να συνεχίσουν να το χρησιμοποιούν. Με το σκεπτικό αυτό, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές στις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των κρατών μελών της, ώστε να ορίσουν τους κανόνες που θα διέπουν όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

Η πρώτη κίνηση για να καθοριστούν όρια ήταν η Βασιλεία I. Αρμοδιότητα της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η σύσταση προς τις κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα. Δεν έχει αρμοδιότητα επί των τραπεζών. Μέλη της είναι οι “παγκόσμιες τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές” (Cecchetti και Schoenholtz, 2019). Ποιο συγκεκριμένα οι Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των Η.Π.Α., της Αγγλίας, της Ιαπωνίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, του Καναδά, της Ολλανδίας, του Βελγίου, της Σουηδίας, της Ελβετίας και του Λουξεμβούργου (Howell και Bain, 2009). Η απόφαση της επιτροπής, η οποία συνεδρίασε το 1988, σχετιζόταν με το ύψος των κεφαλαίων που έπρεπε να διατηρούν οι τράπεζες, οι οποίες είχαν διεθνή δραστηριότητα. Τα κεφάλαια των τραπεζών έπρεπε να ανέρχονται ακριβώς ή πάνω από το 8% των “σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού στον κίνδυνο” (Cecchetti και Schoenholtz, 2019). Η Επιτροπή της Βασιλείας χωρίζει το κεφάλαιο σε βασικό και συμπληρωματικό. Τα

βασικό αποτελείται από το “κανονικό καταβεβλημένο κεφάλαιο” και τα αποθεματικά που έχουν καταγραφεί. Το συμπληρωματικό αποτελούν τα “μη καταγεγραμμένα αποθεματικά, τα αποθεματικά αναπροσαρμογής περιουσιακών στοιχείων, οι γενικές παροχές, γενικά αποθεματικά απωλειών δανείων, υβριδικά κεφαλαιακά μέσα, χρέος μειωμένης προθεσμιακής ασφάλισης” (Casu, Girardone και Molyneux, 2021). Καθόριζε επιπλέον ένα συντελεστή στάθμισης κινδύνου, ανάλογα με τον κίνδυνο που είχε αναλάβει. Για απαιτήσεις σε τράπεζες βιομηχανικών χωρών, ο συντελεστής ήταν 20%. Για τις υποθήκες στεγαστικών δανείων ήταν 50%. Ενώ για τα καταναλωτικά και εταιρικά δάνεια ανερχόταν στο 100% (Cecchetti και Schoenholtz, 2019).

Μικρές διορθώσεις επί της αρχικής συμφωνίας, γίνονταν διαρκώς, καθώς για ορισμένα θέματα υπήρχαν ασάφειες, όπως η χώρα ελέγχου του κάθε χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Θα ήταν η χώρα που είχε χορηγήσει την άδεια λειτουργίας ή αυτή που φιλοξενούσε το υποκατάστημα; Η συνθήκη όριζε ότι για τη φερεγγυότητα ενός ιδρύματος ήταν αρμοδιότητα της χώρας η οποία έδινε την άδεια και βρισκόταν η έδρα του. Αντίθετα για τις θυγατρικές, υπεύθυνη ήταν η χώρα στην οποία διατηρούσε το κατάστημα (Howell και Bain, 2009).

Οι τράπεζες προσπαθούν να αυξήσουν τα κέρδη τους, μέσω των τιτλοποιήσεων και της παροχής επιχειρηματικών δανείων. Επιπλέον το Μεξικό δήλωσε δυσκολία πληρωμής. Καθώς οι τράπεζες είχαν δανείσει την Κυβέρνηση του Μεξικού με μεγάλα ποσά. Η Επιτροπή της Βασιλείας, θέλοντας να προλάβει τον κίνδυνο, θεσπίζει νέους κανόνες, οι οποίοι μας οδηγούν στη Βασιλεία II. Σε αυτήν έλαβαν υπόψιν και τα ανοίγματα εκτός ισολογισμού,. Ένας επιπλέον στόχος, ήταν η μείωση, αν όχι εξάλειψη του κινδύνου αθέτησης.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναθεωρεί ή λαμβάνει νέα μέτρα, για να αποφευχθεί μια νέα χρεοκοπία τράπεζας. Για το λόγο αυτό προχωράει το 1999 σε νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας. Το νέο πλαίσιο που εκπονήθηκε τελικά το 2004, είναι γνωστό ως Βασιλεία II. Αυτό περιελάμβανε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος αφορά το ύψος του κεφαλαίου που πρέπει να διατηρεί κατ' ελάχιστο. Ο δεύτερος πυλώνας, σχετίζεται με την εποπτεία για την κεφαλαιακή επάρκεια και τις εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης. Ο τρίτος πυλώνας αναφέρεται στην πειθαρχία που πρέπει να έχει η αγορά και την ενημέρωση του επενδυτικού κοινού (BIS, 2014).

Η χρεοκοπία της Lehman Brother, μαζί με τη διαπίστωση ότι υπήρξε μια ραγδαία πιστωτική αύξηση, με λανθασμένη τιμολόγηση των κινδύνων, οδήγησε σε αναθεώρηση της Βασιλείας II. Η Βασιλεία III ήρθε για να αυστηροποιήσει τα πρότυπα που αφορούσαν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου, του κινδύνου από την προσαρμογή της πιστωτικής αποτίμησης και το λειτουργικό κίνδυνο (BIS, 2014).

Η Επιτροπή της Βασιλείας, εργάζεται διαρκώς πάνω στους πιθανούς κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Ερευνώντας τους τρόπους που θα αποτρέψουν μια χρεοκοπία, η οποία θα δημιουργούσε προβλήματα στην αγορά, οδηγηθήκαμε στη Βασιλεία IV.

Για κάποιους, όπως οι Schneider et al (2017), η Βασιλεία IV δεν είναι ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, αλλά κανονισμοί που αφορούν τη Βασιλεία III. Αντίθετα ο Λευκαδίτης (2017) όπως και ο Feridun (2022), θεωρούν ότι έχουμε να κάνουμε με μία νέα Βασιλεία και αναφέρουν τέσσερα σημεία στα οποία επικεντρώνεται. Το πρώτο σημείο είναι ο τρόπος υπολογισμού “του σταθμισμένου ενεργητικού για τον πιστωτικό, λειτουργικό και τον κίνδυνο αγοράς”. Το δεύτερο σημείο είναι ο καθορισμός του ύψους του κεφαλαίου, το οποίο θα υπολογίζεται στα εσωτερικά μοντέλα ώστε να καθοριστούν οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του κάθε ιδρύματος για τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς. Ο Feridun (2022) αναφέρεται επιπλέον, σε αλλαγές στην “κατανομή θέσεων στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο”. Υιοθέτηση ενός ενιαίου μοντέλου για τους υπολογισμούς των κεφαλαιακών απαιτήσεων λειτουργικού κινδύνου. Γενικότερα επιφέρει αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού του κινδύνου, ώστε να είναι πιο ρεαλιστικό το αποτέλεσμα.

3. Πλεονεκτήματα ύπαρξης χρηματοπιστωτικού συστήματος

Όπως προαναφέραμε, μέσα σε μια οικονομία υπάρχουν οι οικονομικές οντότητες που έχουν υπερβάλλουσες οικονομικές μονάδες και οι οντότητες με ελλειμματικούς οικονομικούς πόρους. Η λειτουργία των τραπεζών έχει για τα δύο αυτά μέρη θετικό αντίκτυπο.

3.1 Οφέλη για τις επιχειρήσεις

Μεγάλος κερδισμένος από την παρουσία των τραπεζών, είναι οι επιχειρήσεις και κυρίως οι μικρομεσαίες. Μια μεγάλη επιχείρηση η οποία αναζητάει πόρους για να χρηματοδοτήσει τους στόχους της, μπορεί να ζητήσει άμεσα χρηματοδότηση από το επενδυτικό κοινό. Αυτό γίνεται με την έκδοση εταιρικού ομολόγου. Πάλι βέβαια θα απαιτηθεί η συμβολή ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος γι' αυτό, όμως απευθύνεται απευθείας στο επενδυτικό κοινό. Η δεύτερη επιλογή που έχει, είναι να αναζητήσει τραπεζικό δανεισμό. Μια μεσαία όμως επιχείρηση πόσο μάλλον μια μικρή, έχει μόνο μια επιλογή, τον τραπεζικό δανεισμό. Ο λόγος είναι απλός. Αν αναζητήσει μόνη της από ιδιώτες το κεφάλαιο που χρειάζεται, το κόστος της θα είναι μεγάλο. Δεν είναι εύκολο να βρει κάποιον που θα θελήσει να επενδύσει στα επιχειρηματικά της πλάνα. Επιπλέον πρέπει να συμφωνήσουν οι χρόνοι ληκτότητας. Να υπάρχει δηλαδή ένας επενδυτής που θα της δανείσει το ποσό που επιθυμεί, για το χρονικό διάστημα που εκείνη το έχει ανάγκη. Τις περισσότερες φορές, είτε θα βρει επενδυτές που επιθυμούν να τοποθετήσουν μικρότερα ποσά, είτε θα έχουν διαφορετικό χρονικό ορίζοντα ο οποίος τις περισσότερες φορές είναι μικρότερος από τον επιδιωκόμενο. Έτσι θα αναγκαστεί να συνάψει συμβάσεις με περισσότερους του ενός δανειστές. Αυτό σημαίνει αυξημένο κόστος, γιατί κάθε σύμβαση είναι διαφορετική. Καθώς δεν έχουν τμήμα νομικής υπηρεσίας, θα αποταθεί σε δικηγόρο ο οποίος θα συντάξει κάθε μια σύμβαση χωριστά. Αυτό θα αυξήσει το κόστος του δανεισμού. Η λήψη όμως ενός δανείου από μια τράπεζα, εξασφαλίζει μειωμένο κόστος, διότι θα συναφθεί μία σύμβαση. Η τράπεζα έχει νομική υπηρεσία η οποία θα συντάξει τη σύμβαση, η οποία στο μεγαλύτερο μέρος της είναι τυποποιημένη. Επιπλέον η επιχείρηση θα κερδίσει χρόνο, καθώς θα επιτύχει να αντλήσει και το ποσό που επιθυμεί, αλλά και το χρονικό διάστημα για το οποίο θα το χρειαστεί. Έτσι δεν χρειάζεται να αναζητήσει δύο και τρεις δανειστές για να καλύψει την ανάγκη της, αρκεί να επισκεφθεί ένα κατάστημα τράπεζας. Να σημειώσουμε εδώ ότι το ύψος του δανεισμού εξαρτάται από τα οικονομία

στοιχεία της επιχείρησης. Μπορεί δηλαδή εν τέλει να μην καταφέρει να εισπράξει όλο το ποσό που επιθυμεί, διότι δεν θα το επιτρέπουν τα οικονομικά του στοιχεία.

Άλλο ένα όφελος που έχουν οι επιχειρήσεις από τη χρήση των τραπεζών είναι η γρήγορη και ασφαλής πληρωμή των υποχρεώσεών τους. Είναι πλέον δυνατή η άμεση πληρωμή των φορολογικών τους υποχρεώσεων, όπως επίσης και η εξόφληση των λογαριασμών και των προμηθευτών τους. Μπορούν να εξοφλήσουν τους προμηθευτές τους, όχι πηγαίνοντας στην έδρα τους, αλλά μέσω εμβασμάτων. Με τον τρόπο αυτό μειώνουν τα έξοδα που θα αφορούσαν τη μετάβασή τους στην έδρα των προμηθευτών τους, ιδίως όταν αυτή βρίσκεται στο εξωτερικό. Επιπλέον με την άμεση καταβολή του αντιτίμου της αξίας των εμπορευμάτων που θα αγοράσουν, μπορούν να επιτύχουν καλύτερες πιο χαμηλές τιμές. Οι ασφαλείς διατραπεζικές πληρωμές διευκολύνουν και την πώληση των δικών τους εμπορευμάτων. Η ανάπτυξη του διαδικτύου έχει διευκολύνει την εξόφληση των εμπορευμάτων από χώρα σε χώρα. Μπορεί λοιπόν μία επιχείρηση να πωλήσει τα προϊόντα της στο εξωτερικό και να λάβει το αντίτιμο γρήγορα και με ασφάλεια. Με τον τρόπο αυτό διευρύνει το πελατολόγιό της.

3.2 Οφέλη για τα νοικοκυριά

Ίδιο είναι το όφελος και για τα νοικοκυριά. Τις περισσότερες φορές η ανάγκη δανεισμού αφορά την κάλυψη έκτακτων αναγκών. Αυτές μπορεί να είναι ιατρικής φύσεως, η πληρωμή ενός φόρου ή η αγορά εξοπλισμού για το σπίτι. Επειδή όμως τα παραπάνω έχουν προστιθέμενη αξία μόνο για το δανειολήπτη, δύσκολα θα βρουν κάποιον να αντλήσουν το ποσό που επιθυμούν. Επιπλέον η αναζήτηση επενδυτών είναι χρονοβόρα και κοστοβόρα. Έτσι η μόνη πηγή άντλησης επιπλέον κεφαλαίων είναι οι τράπεζες.

3.3 Οφέλη για τους αποταμιευτές

Ποικίλα είναι και τα οφέλη από τη μεριά των δανειστών. Εκείνων δηλαδή που έχουν τους πλεονάζοντες οικονομικούς πόρους κι επιθυμούν να τους επενδύσουν κάπου ώστε να λάβουν ένα επιπλέον εισόδημα. Με την τοποθέτηση των χρημάτων τους στα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να επιτύχουν τη ληκτότητα που επιθυμούν. Μέσω του προγράμματος εγγύησης καταθέσεων, γνωρίζουν ότι το ποσό που θα τοποθετήσουν είναι εγγυημένο. Ακόμα και σε περίπτωση χρεοκοπίας της τράπεζας θα λάβουν σχεδόν το ποσό που κατέθεσαν. Δεν τους ενδιαφέρει αν αυτός στον οποίο θα δανείσει το

τραπεζικό ίδρυμα τα λεφτά τους είναι φερέγγυος ή όχι. Αυτό είναι ο κίνδυνος που θα αναλάβει η τράπεζα και όχι αυτοί. Επίσης οι επενδυτές είναι σίγουροι ότι εκείνοι που θα δανειστούν τα χρήματά τους, θα τα χρησιμοποιήσουν για νόμιμες ενέργειες και όχι για παράνομες, όπως για παράδειγμα η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αν θα αναζητούσαν μόνοι τους τις ελλειμματικές μονάδες, θα έπρεπε επιπλέον να εξετάσουν αν η επένδυση στην οποία θα τοποθετήσουν τα χρήματά θα έχει θετικό αποτέλεσμα. Σε διαφορετική περίπτωση θα έχαναν τα χρήματά τους. Αυτό δεν απαιτείτε αν τοποθετήσουν τους πλεονάζοντες πόρους τους σε κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

Για την τοποθέτηση των χρημάτων τους, λαμβάνουν ένα επιτόκιο ως απόδοση. Το ύψος του, είναι ανάλογο του κινδύνου που αναλαμβάνουν. Ένα ακόμα πλεονέκτημα γι' αυτούς από τη χρήση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είναι η δυνατότητα διασποράς αυτού του κινδύνου σε διαφορετικές τοποθετήσεις. Πολλοί επενδυτές συμμετέχουν σε μια τοποθέτηση με μικρά ποσά κεφαλαίου. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουν μεγαλύτερες αποδόσεις απ' ότι θα επιτύγχαναν αν η τοποθέτηση αφορούσε μικρότερο ποσό κι επιπλέον διατρέχουν μικρότερο κίνδυνο απώλειας.

3.4 Οφέλη για το κράτος

Η ύπαρξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει πλεονεκτήματα και για τις κυβερνήσεις. Μέσω των κεντρικών τους τραπεζών μπορούν να επιτύχουν την χρηματοπιστωτική σταθερότητα που επιθυμούν. Επιπλέον μπορούν να περιορίσουν ή να ενισχύσουν τη ροή του χρήματος στην αγορά, ανάλογα με τη νομισματική πολιτική που ακολουθούν.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να μπορέσουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και κυρίως όταν δανείζουν, ζητούν από τους πελάτες τους να τους διαθέσουν όλα τα οικονομικά και προσωπικά τους στοιχεία. Έτσι θα κρίνουν κατά πόσο η οικονομική μονάδα που επιθυμεί να χρηματοδοτηθεί είναι φερέγγυα. Γνωρίζουν λοιπόν όλο το συναλλακτικό προφίλ των πελατών τους. Ταυτόχρονα και από το εποπτευόμενο όργανό τους που είναι η Κεντρική Τράπεζα και με τη χρήση του know your customer, είναι επιφορτισμένες με την “πρόληψη και καταστολή νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες” (ΤτΕ, 2024). Διευκολύνουν με τον τρόπο αυτό τις αρχές στην πάταξη της παρανομίας.

Η νομισματική πολιτική ασκείται από τις Κεντρικές τράπεζες. Στην Ευρώπη η άσκησή της γίνεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στις Η.Π.Α. υπεύθυνη είναι η FED, στην Αγγλία η Τράπεζα της Αγγλίας. Οι εθνικές Κεντρικές Τράπεζες ασκούν τη νομισματική πολιτική.

Η νομισματική πολιτική συνεπικουρεί τη δημοσιονομική πολιτική. Μέσω των σταθερών επιτοκίων, δημιουργείται ένα κλίμα σταθερότητας στην αγορά. Μια σταθερή αγορά, συμβάλλει στην αύξηση των επενδύσεων. Το αυτό ισχύει και στις χρηματοπιστωτικές αγορές και τις αγορές συναλλάγματος. Όταν η διακύμανση των ισοτιμιών δεν παρουσιάζει μεγάλες αυξομειώσεις, ενισχύονται οι εξαγωγές, διότι τα αντισυμβαλλόμενα μέρη γνωρίζουν την τιμή στην οποία θα πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους, με ελάχιστες αποκλίσεις. Οι μεγάλες μεταβολές στις ισοτιμίες ενισχύουν τις πληθωριστικές συνέπειες, κυρίως όταν μια οικονομία εξαρτάται από τις εισαγωγές (Casu, Girardone και Molyneux, 2021).

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε τη σπουδαιότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, ως ένα γρανάζι της οικονομίας. Οι τράπεζες λαμβάνουν πλεονάζοντες οικονομικούς πόρους και τους διοχετεύουν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και σε νεοφυείς ιδέες κι επενδύσεις. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπερέχουν της ασύμμετρης πληροφόρησης και γεφυρώνουν τα δύο μέρη, επενδυτές και δανειζόμενους. Επιπλέον μειώνουν το κόστος συναλλαγής, καθώς είναι λιγότερο κοστοβόρα γι' αυτές η αναζήτηση των δύο αντισυμβαλλόμενων. Κατά την παροχή των δανείων έχουν τη δυνατότητα μετασχηματισμού του χρόνου λήξης, του μεγέθους και του κινδύνου (Casu, Girardone και Molyneux, 2021). Οι καταθέτες επιθυμούν να επενδύουν τα χρήματά τους για μικρό χρονικό διάστημα. Αντίθετα οι δανειζόμενοι επιθυμούν μεγαλύτερο χρόνο αποπληρωμής. Οι τράπεζες έρχονται να παντρέψουν αυτούς τους χρόνους (Casu, Girardone και Molyneux, 2021).

4. Κίνδυνοι λειτουργίας και απουσίας χρηματοπιστωτικού συστήματος

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε, πως μπορούμε να λειτουργήσουμε χωρίς το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Θα δούμε τι σημαίνει να λειτουργεί μια αγορά χωρίς μεσάζοντες.

4.1 Κίνδυνοι λειτουργίας χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ειδικότερα οι τράπεζες, αντιμετωπίζουν διάφορους κινδύνους κατά τη λειτουργία τους. Οι σημαντικότεροι εξ αυτών είναι ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος ρευστότητας, ο λειτουργικός κίνδυνος, ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο κίνδυνος επιτοκίου και ο κίνδυνος αγοράς (CFI team, 2024).

Ο πιστωτικός κίνδυνος αναφέρεται στην πιθανότητα κάποιος δανειολήπτης να μη μπορέσει να εκπληρώσει την υποχρέωσή του, δηλαδή την καταβολή της δόσης του δανείου που έχει λάβει. Για να μπορέσει να μειώσει μια τράπεζα αυτό τον κίνδυνο, πραγματοποιεί εκτενείς ελέγχους για κάθε δανειολήπτη. Οι έλεγχοι που πραγματοποιεί έχουν να κάνουν με την πιστοληπτική ικανότητα του αιτούντα το δάνειο, αρχίζοντας από το μηνιαίο του εισόδημα, τις υποχρεώσεις που έχει να καλύψει και το είδος της εργασίας που ασκεί. Επίσης σημαντικός είναι και ο λόγος λήψης του δανείου. Για όλα τα παραπάνω δεν αρκεί η προφορική επιβεβαίωση, αλλά απαιτούνται και αποδεικτικά στοιχεία. Μάλιστα στην Ελλάδα έχει συσταθεί από τις ελληνικές τράπεζες, εταιρία μέσω της οποίας είναι δυνατή η συλλογή στοιχείων από όλους τους ενεχόμενους ενός δανείου, δανειολήπτες κι εγγυητές, δημιουργώντας έτσι μια βάση δεδομένων. Σε αυτή αναφέρεται ο τρόπος αποπληρωμής κάθε δανείου που έχουν λάβει οι ενεχόμενοι. Έτσι εξάγονται στοιχεία για τη φερεγγυότητά τους και τον τρόπο αποπληρωμής των δανείων (Τειρεσίας, 2024). Για να μπορέσουν να καλύψουν μέρος του κινδύνου, καταφεύγουν στην ασφάλιση. Η ασφάλιση καλύπτει την ανικανότητα πληρωμής σε περίπτωση θανάτου ή μόνιμης ολικής ανικανότητας για εργασία. Επιπλέον για μικρό χρονικό διάστημα, καλύπτει την αδυναμία αποπληρωμής της δόσης, λόγω απόλυσης (Καραγεωργού, 2006). Προς το παρόν η ασφάλιση είναι υποχρεωτική μόνο για τα στεγαστικά δάνεια.

Ο κίνδυνος ρευστότητας είναι πολύ σημαντικός για τη λειτουργία ενός οργανισμού. Ως ρευστότητα νοείται η ικανότητα που έχει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να ανταποκριθεί στην αυξημένη ζήτηση ρευστού από τους καταθέτες. Ο κίνδυνος σχετίζεται με τη δυνατότητα που έχει ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα να καλύψει τις ανάγκες σε ρευστό, με τα κεφάλαιά του ή μέσω δανεισμού.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να διατηρούν ένα ελάχιστο κεφάλαιο. Το ύψος του ποικίλει από τράπεζα σε τράπεζα και είναι ανάλογο των ποσών που διατηρούν οι πελάτες τους σε λογαριασμούς καταθέσεων και σε χρεόγραφα διάρκειας έως δύο έτη. Τα ελάχιστα ρευστά διαθέσιμα ανέρχονται στο 1% των παραπάνω ποσών. Το ύψος επαναξιολογείται κάθε εξάμηνο (ΕΚΤ, 2024). Ο τακτικός αυτός έλεγχος είναι απαραίτητος, ώστε να αποτραπεί η αδυναμία κάλυψης των ρευστών που θα ζητηθούν από τους πελάτες. Σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να οδηγηθούμε και σε χρεοκοπία της συγκεκριμένης τράπεζας.

Ο λειτουργικός κίνδυνος, προέρχεται από αυτή καθ' αυτή τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Σχετίζεται με πράξεις ή παραλήψεις των υπαλλήλων, που οδηγούν σε ζημιά. Ο κίνδυνος μπορεί να προέλθει και από λανθασμένες διαδικασίες ή απαρχαιωμένο εξοπλισμό, ο οποίος δημιουργεί προβλήματα.

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, σχετίζεται με τις μεταβολές των ισοτιμιών που τυχόν παρουσιάζουν οι θέσεις που κατέχει η τράπεζα σε συνάλλαγμα. Η ανάγκη διατήρησης στοιχείων σε συνάλλαγμα, σχετίζεται και με τις υποχρεώσεις των πελατών της εκάστοτε τράπεζας. Τη ζήτηση δηλαδή συναλλάγματος από τους πελάτες, για την κάλυψη υποχρεώσεων. Η υπερβάλλουσα αυξομείωση που πιθανόν παρουσιάσουν οι ισοτιμίες μπορεί να οδηγήσει σε αυξομείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και κατ' επέκταση της ζήτησης.

Ο κίνδυνος επιτοκίου σχετίζεται με τις μεταβολές που παρουσιάζουν τα επιτόκια. Το μέγεθος της μεταβολής και το είδος, αν δηλαδή πρόκειται για αύξηση ή μείωση, επιφέρει μεταβολές στο χαρτοφυλάκιο που διατηρούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι μεταβολές των επιτοκίων επηρεάζουν επίσης τη συναλλακτική ικανότητα των δανειζόμενων, επομένως και την ικανότητα αποπληρωμής των υποχρεώσεών τους.

Ο κίνδυνος αγοράς είναι αλληλένδετος με τον κίνδυνο επιτοκίου, τον πιστωτικό κίνδυνο και τον συναλλαγματικό κίνδυνο. Μια σημαντική μεταβολή στους προηγούμενους κινδύνους, επιφέρει την αντίστοιχη μεταβολή και στον κίνδυνο αγοράς

(Saunders και Cornett, 2017). Επιπλέον ο κίνδυνος αγοράς έχει σχέση και με τις χρηματαγορές κι εξαρτάται από την έκταση της έκθεσης ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (CFI team, 2024).

4.2 Κίνδυνοι οικονομικών μονάδων από απουσία χρηματοπιστωτικού συστήματος

Είδαμε τους κινδύνους που αντιμετωπίζει ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός. Τους αντίστοιχους κινδύνους κι ακόμα περισσότερους θα αντιμετωπίσουν οι δανειζόμενοι και οι δανειστές, σε περίπτωση που αποφασίσουν να κινηθούν εκτός χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ένας δανειζόμενος θα πρέπει να βρει μόνος του τα άτομα που θα τον χρηματοδοτήσουν. Θα βρει όμως το κεφάλαιο που ενδεχομένως χρειαστεί από ένα δανειστή ή θα πρέπει να αποταθεί σε περισσότερους; Αν ζητήσει χρηματοδότηση από περισσότερους του ενός, αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να συντάξει τις αντίστοιχες συμβάσεις για τον καθένα ξεχωριστά. Αυτό αυξάνει το κόστος του δανεισμού, καθώς κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή και θα απαιτηθούν περισσότερες από μία συμβάσεις. Επιπλέον θα είναι πολύ δύσκολο να επιτύχει τη ληκτότητα που επιθυμεί, καθώς οι δανειστές επιθυμούν να τοποθετήσουν τα χρήματά τους για μικρό χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με τους δανειζόμενους που επιδιώκουν μεγάλες λήξεις. Επομένως θα αντιμετωπίσει δυσκολία τόσο στην εύρεση ολόκληρου του ποσού που επιθυμεί, όσο και στο χρονικό διάστημα που επιθυμεί, ώστε να μπορέσει να αποπληρώσει το δανεισμό. Ανάλογα με το ύψος της αναγκαιότητας των χρημάτων, ίσως υποχρεωθεί να συνάψει τώρα ένα δάνειο μικρότερου ποσού και λήξης. Έπειτα θα υποχρεωθεί εκ νέου να αναζητήσει δανειστή για να καλύψει το υπολειπόμενο ποσό. Δεν υπάρχει όμως η βεβαιότητα ότι θα κατορθώσει να βρεθεί ο δανειστής. Αυτό ελλοχεύει τον κίνδυνο το να παραμείνει το έργο ημιτελές. Τα παραπάνω αποτελούν αιτίες αύξησης του κόστους δανεισμού. Επίσης οι δανειζόμενοι δεν είναι δυνατό να γνωρίζουν τη πηγή προέλευσης των χρημάτων των δανειστών. Αν δηλαδή προέρχονται από νόμιμες ενέργειες ή μη. Αν προέρχονται από παράνομες έχουν τον κίνδυνο να θεωρηθούν συνεργοί.

Οι δε επιχειρήσεις που θα αναγκαστούν να αναζητήσουν κεφάλαια εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα αντιμετωπίσουν τα ίδια προβλήματα με αυτά των ιδιωτών δανειζόμενων. Επιπλέον για να μπορέσουν να προσελκύσουν επενδυτές, θα πρέπει να παρουσιάσουν τα επενδυτικά τους σχέδια, καθώς και τα οικονομικά στοιχεία.

Καθώς δεν υπάρχει η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, ο κάθε υποψήφιος επενδυτής θα έχει πρόσβαση στα στοιχεία αυτά, τα οποία θα μπορεί να παραχωρεί σε τρίτους. Η επιχείρηση που παρέχει τις πληροφορίες, δεν είναι σε θέση να ελέγξει αν θα δοθούν σε τρίτους χωρίς την έγκρισή της. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο υποκλοπής των στοιχείων από ανταγωνιστές. Σε περίπτωση δε που η επένδυση αφορά κάποια πατέντα, υπάρχει η πιθανότητα εκμετάλλευσης των στοιχείων κι εν τέλει μη ολοκλήρωση του επενδυτικού πλάνου, καθώς κάποια άλλη επιχείρηση θα έχει προλάβει να παράγει το προϊόν. Χωρίς επενδύσεις όμως, δεν υπάρχει ανάπτυξη στην εταιρία, άρα ούτε και στην οικονομία.

Από τη μεριά των δανειστών – αποταμιευτών, η έλλειψη πληροφόρησης για την οικονομική κατάσταση του δανειζόμενου, καθώς και η αδυναμία ταυτοποίησης του συναλλακτικού προφίλ, είναι παράγοντες που δυσκολεύουν την απόφαση χρηματοδότησης. Ο δανειστής δεν είναι σε θέση να γνωρίζει με βεβαιότητα ότι ο δανειζόμενος θα διατηρήσει τις χρηματοροές μέχρι την εξόφληση. Σε περίπτωση δε που δεν ολοκληρωθεί η αποπληρωμή και ο δανειζόμενος δηλώσει αδυναμία πληρωμής, κανένας δε μπορεί να του εξασφαλίσει την επιστροφή των χρημάτων του. Επιπλέον δεν είναι σε θέση να επιβεβαιώσει τους σκοπούς χρήσης του δανείου. Δεν υπάρχει τρόπος να γνωρίζει με βεβαιότητα αν τα χρήματα θα χρησιμοποιηθούν για τον λόγο που ζητήθηκαν. Μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την ολοκλήρωση μιας επένδυσης που δεν κρινόταν κερδοφόρα από τον καταθέτη. Υπάρχει επίσης η πιθανότητα να διατεθούν σε κάποια παράνομη δραστηριότητα.

Η εταιρία Διατραπεζικά Συστήματα ΔΙΑΣ Α.Ε., έχει συσταθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας και νομικά πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στο χώρο των πληρωμών. Αποτελεί τον κόμβο για τη διαχείριση των πληρωμών μεταξύ των τραπεζών και των εταιριών που διαχειρίζονται μέσα πληρωμών. Οι εργασίες της πραγματοποιούνται εντός του πλαισίου των οδηγιών της Τράπεζας της Ελλάδος και λειτουργεί υπό την εποπτεία της, εφαρμόζοντας όλους τους κανονισμούς που εφαρμόζουν και τα αντίστοιχα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Αυτό διασφαλίζει ότι οι πληρωμές και οι μεταφορές χρημάτων, διενεργούνται με ασφαλή τρόπο (ΔΙΑΣ, 2024).

Μέχρι σήμερα ο μεγαλύτερος όγκος των πληρωμών πραγματοποιείται μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι ιδιώτες πρέπει να εξοφλήσουν τις υποχρεώσεις

τους απέναντι στο κράτος και οφείλουν να βρουν μια δίοδο για να πραγματοποιήσουν τις μεταφορές τους. Οι εταιρίες πρέπει να εξοφλήσουν τις υποχρεώσεις τους, έναντι τόσο των προμηθευτών τους, όσο και του κράτους. Ένας τρόπος για να μπορέσει να μεταφέρει κάποιος χρήματα, χωρίς τη διαμεσολάβηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, είναι τα κρυπτονομίσματα. Δεν υπάρχει όμως νομικό πλαίσιο που να διέπει τα κρυπτονομίσματα και δεν είναι ένα νόμισμα αποδεκτό από όλους. Για να μπορέσει να πραγματοποιήσει κάποιος μια πληρωμή, πρέπει να διαθέτει ψηφιακό πορτοφόλι. Τα εικονικά πορτοφόλια είναι πιο επιρρεπή σε παραβιάσεις. Επομένως μπορεί κάποιος να το χάσει και να πραγματοποιήσει κάποιος τρίτος πληρωμές που δεν έχουν την εξουσιοδότηση του ιδιοκτήτη. Επιπλέον δεν είναι δυνατή η επιστροφή χρημάτων, για οποιοδήποτε λόγο. Είτε επειδή έγινε κάποιο σφάλμα στο ποσό αποστολής ή στα στοιχεία του δικαιούχου. Ένας άλλος σημαντικός κίνδυνος, είναι η μεταβολή της αξίας του ή ακόμα και ο μηδενισμός της, σε μικρό χρονικό διάστημα. Έτσι ενδέχεται να απαιτηθούν περισσότερα από όσα αρχικά είχε προγραμματίσει ή να μην πραγματοποιηθεί η πληρωμή, λόγω κατάρρευσης της πλατφόρμας του κρυπτονομίσματος. Τα στοιχεία των κατόχων των κρυπτονομισμάτων διέπονται από ανωνυμία (BIS, 2018). Αυτό σημαίνει ότι δεν είναι γνωστός ο κάτοχος. Επομένως δεν είναι δυνατή η επαλήθευση των στοιχείων του, με αποτέλεσμα να είναι εφικτή η πραγματοποίηση πληρωμής σε λανθασμένο δικαιούχο. Να σημειωθεί ότι σε κάποιες χώρες η χρήση κρυπτονομισμάτων είναι παράνομη (Θεοδωράκης, 2018).

Διαπιστώνουμε ότι για να μπορέσει να πραγματοποιήσει κάποιος πληρωμές μέσω κρυπτονομισμάτων, πρέπει να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω κάποιου υπολογιστή. Από την τελευταία απογραφή και την αναθεώρησή των στοιχείων της που έκανε η ΕΛΣΤΑΤ (2014), για τον ελληνικό χώρο, διαπιστώνουμε ότι σε σύνολο 10.816.286 κατοίκων, οι 2.734.621 είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 60 ετών. Γνωρίζουμε ότι άτομα αυτών των ηλικιών, δεν είναι εξοικειωμένα με την τεχνολογία. Επομένως αποκλείονται από τη χρήση αυτών των συστημάτων.

Η νομισματική πολιτική ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα, η οποία εποπτεύει όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Εκείνη λαμβάνει τις αποφάσεις για να ρυθμίσει τη ρευστότητα στην αγορά. Η εποπτεία που ασκεί στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δημιουργεί μια σταθερότητα στον κλάδο. Με σταθερές τράπεζες έχουμε σταθερές τιμές στην αγορά, επομένως υπάρχει μια εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Χωρίς τις τράπεζες

δεν υπάρχουν κανόνες. Η αγορά λειτουργεί ανεξέλεγκτα, επομένως υπάρχει μια αστάθεια (EKT, 2024).

4.3 Προβλήματα έλλειψης χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η απουσία του χρηματοπιστωτικού συστήματος δημιουργεί μια σειρά προβλημάτων. Χωρίς ένα ελεγχόμενο περιβάλλον που παρέχεται από τις τράπεζες, οι οικονομικές μονάδες, τόσο οι ιδιώτες όσο και οι επιχειρήσεις, πρέπει να στραφούν σε άλλες πηγές χρηματοδότησης. Δεν έχουν όμως όλοι πρόσβαση σε αυτές. Το γεγονός αυτό από μόνο του αποκλείει αμέσως μια μεγάλη ομάδα καταναλωτών, η οποία δεν θα μπορεί να αντλεί τα αναγκαία γι' αυτήν κεφάλαια. Επομένως οι ιδιώτες δεν θα μπορούν να υλοποιήσουν τα σχέδιά τους, μειώνοντας ταυτόχρονα την κατανάλωση. Από τη στιγμή που θα ελαττωθεί η ζήτηση, αναγκαστικά θα μειωθεί και η προσφορά, δηλαδή η παραγωγή. Οι επιχειρήσεις που δεν θα μπορούν να αντλήσουν κεφάλαιο για να χρηματοδοτήσουν τα αναπτυξιακά τους σχέδια, θα παραμένουν στάσιμες. Πιθανόν η λειτουργία τους να κριθεί ασύμφορη και να προχωρήσουν στην παύση της.

Μια από τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες είναι η χρήση λογαριασμών, πιστωτικών καρτών και μέσων πληρωμής. Κάποιος ο οποίος δεν διαθέτει κάρτα και λογαριασμό, θα αντιμετωπίσει δυσκολίες στη διαχείριση των οικονομικών του. Επιπλέον δεν θα είναι εύκολη και ασφαλής η ολοκλήρωση πληρωμών, είτε αυτή πραγματοποιείται με κάρτες, είτε μέσω εμβασμάτων.

Είχα προαναφέρει ότι ένας τρόπος αντιμετώπισης των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις, είναι η ασφάλιση. Όταν δεν υπάρχουν ασφαλιστικές εταιρίες, δεν θα είναι δυνατή η ασφάλιση ως προς τον κίνδυνο. Έτσι τα αναπάντεχα γεγονότα με τα οποία θα έρχονται αντιμέτωποι οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις, θα δημιουργούν προβλήματα, καθώς θα καλούνται να τα αντιμετωπίσουν. Χωρίς όμως την ύπαρξη ταμείου για το σκοπό αυτό, θα υπάρξει εκτροχιασμός του οικονομικού προγραμματισμού και κατ' επέκταση αδυναμία αντιμετώπισης του έκτακτου γεγονότος.

Είναι γνωστό ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας διέπεται από πάρα πολλούς κανόνες και περιορισμούς. Η απουσία του θα αναγκάσει καταθέτες και δανειζόμενους να αποταθούν σε άλλες πηγές, πολύ λιγότερο έως καθόλου εποπτευόμενες. Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρχει οικονομική δραστηριότητα η οποία δεν θα είναι δυνατό να ελεγχθεί.

Επομένως θα αυξηθούν οι απάτες και το αίσθημα αβεβαιότητας. Αυτοί οι δύο παράγοντες δεν βοηθούν στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Η δυσκολία στην εύκολη εύρεση πηγών άντλησης κεφαλαίου, η μείωση της ζήτησης, άρα και της παραγωγής, η εξαπάτηση των επενδυτών και η έλλειψη ασφάλειας, οδηγούν στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Οι κυβερνήσεις δεν θα μπορέσουν να ασκήσουν τη δημοσιονομική και κοινωνική τους πολιτική. Όλα τα παραπάνω θα οδηγήσουν τους πολίτες σε οικονομική δυσχέρεια.

5. Μορφή χρηματοπιστωτικού τομέα στο σήμερα

5.1 Μέλη χρηματοπιστωτικού τομέα

Στις μέρες μας στο χρηματοπιστωτικό τομέα, δραστηριοποιούνται η Κεντρική Τράπεζα, οι Εμπορικές τράπεζες, οι Συνεταιριστικές Τράπεζες, τα Στεγαστικά ταμειωτήρια, οι Πιστωτικές Ενώσεις και οι Χρηματοπιστωτικοί Οίκοι (Casu, Girardone και Molyneux, 2021).

Οι Χρηματοπιστωτικοί Οίκοι αντλούν τα κεφάλαιά τους από τη χρηματαγορά και την κεφαλαιαγορά. Χορηγούν δάνεια σε ιδιώτες κι εταιρίες. Τους συναντάμε στην Αγγλία και την ηπειρωτική Ευρώπη (Casu, Girardone και Molyneux, 2021).

Οι Πιστωτικές Ενώσεις, είναι μη κερδοσκοπικά συνεταιριστικά ιδρύματα. Συγκεντρώνουν τις καταθέσεις των μελών τους και χορηγούν δάνεια πάλι στα μέλη τους. Τέτοιες ενώσεις συναντάμε στην Αμερική, την Αυστραλία, την Ασία, την Αφρική, καθώς και την Αγγλία (Casu, Girardone και Molyneux, 2021). Πιστωτικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται και στη Ελλάδα (Ε.Σ.Τ.Ε., 2024).

Τα Στεγαστικά Ταμειωτήρια, ανήκουν στα μέλη τους, από τα οποία δέχονται καταθέσεις και στα οποία χορηγούν δάνεια κατοικίας. Μέτοχοι είναι τα μέλη του. Αυτό σημαίνει ότι τελικός στόχος δεν είναι το υπερβάλλον κέρδος. Έχουν τη δυνατότητα να αντλήσουν κεφάλαια από τις χρηματαγορές χονδρικής. Το ποσοστό δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50%, συνήθως κυμαίνεται στο 20% των κεφαλαίων που διαθέτει. Τέτοια ιδρύματα συναντώνται κυρίως στην Αγγλία, την Αυστρία και τη Νότια Αφρική (Casu, Girardone και Molyneux, 2021) .

Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες είναι ιδρύματα που συστάθηκαν από οικονομικές μονάδες, άτομα ή εταιρίες. Οι συναλλαγές που πραγματοποιεί αφορούν τα μέλη τους. Μπορεί να πραγματοποιήσει όλες τις τραπεζικές εργασίες, εκτός από underwriting (Ε.Σ.Τ.Ε., 2024). Εκτός από την Ελλάδα, Συνεταιριστικές τράπεζες έχουν συσταθεί σε Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Ολλανδία και Φινλανδία (Casu, Girardone και Molyneux, 2021).

Οι Εμπορικές τράπεζες, αποτελούν την πλειοψηφία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Κύρια δραστηριότητά τους είναι η αναδιανομή κεφαλαίου. Δηλαδή συγκεντρώνουν καταθέσεις και παρέχουν

δάνεια. Είναι κυρίως πολυμετοχικές, εισηγμένες στο χρηματιστήριο. Στις μέρες μας οι εμπορικές τράπεζες, έχουν διευρύνει τη δραστηριότητά τους και στον ασφαλιστικό κλάδο, παρέχοντας ασφαλιστικές υπηρεσίες. Ως ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας και όχι μόνο αυτής, η λειτουργία τους είναι πολύ σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Για το λόγο αυτό οι εμπορικές τράπεζες βρίσκονται υπό διαρκή έλεγχο. Κύριος επόπτης τους είναι η εθνική Κεντρική Τράπεζα της κάθε χώρας. Αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η εποπτεία πραγματοποιείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, διαμέσου των εθνικών Κεντρικών Τραπεζών.

Ο κύριος στόχος των Κεντρικών Τραπεζών, είναι η σταθερότητα των τιμών, μέσω της νομισματικής πολιτικής. Αυτό είναι εφικτό με την ρύθμιση της ροής και του όγκου του χρήματος που κινείται στην αγορά. Ως εργαλείο της είναι ο καθορισμός του ύψους του επιτοκίου του δανεισμού των εμπορικών τραπεζών. Η Κεντρική Τράπεζα είναι εκείνη που θα χορηγήσει δάνεια στις εμπορικές τράπεζες, ώστε να μπορέσουν να καλύψουν τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες, όταν αυτό της ζητηθεί (ΤτΕ, 2024).

Ένας άλλος πολύ σημαντικός ρόλος της Κεντρικής Τράπεζας είναι η εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων που βρίσκονται στην αρμοδιότητά της. Καθώς, οι εμπορικές κυρίως τράπεζες, έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα, υπάρχει η πιθανότητα να αναλάβουν ρίσκα μεγαλύτερα από αυτά που μπορούν να καλύψουν, προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους. Οι δε επενδυτές δεν έχουν τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να λάβουν οικονομικές αποφάσεις, αναφορικά με τις επενδύσεις τους, χωρίς τη συμβολή επενδυτικών συμβούλων. Για να αποφευχθεί λοιπόν μια χρεοκοπία τράπεζας, η οποία θα έφερνε πανικό στους καταθέτες και αναστάτωση στις αγορές, θεσπίζουν κανόνες για την εποπτεία των τραπεζών και την εύρυθμη λειτουργία τους. Ακόμη όμως κι αν φθάσουμε σε μια ανεπιθύμητη κατάσταση, όπως η αναγκαστική παύση λειτουργίας μιας τράπεζας, υπάρχουν οι διαδικασίες εκείνες που εξομαλύνουν τη λειτουργία της αγοράς. Αρχικά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν δημιουργήσει με τις εισφορές τους, ένα ταμείο ασφάλισης καταθέσεων. Το σύστημα εγγύησης καταθέσεων διασφαλίζει τους καταθέτες για το ύψος των χρημάτων που διατηρούν σε κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση το ποσό αυτό ανέρχεται στις 100.000€. Για τις Η.Π.Α. η FDIC ασφαλίζει έως 250.000\$ ανά καταθέτη (Lang και Schroeder, 2023). Πριν φθάσουμε στο τελευταίο στάδιο μιας χρεοκοπίας, θα γίνει προσπάθεια εξεύρεσης αγοραστή για την τράπεζα. Αν επιτευχθεί συμφωνία, τότε απλά μεταβιβάζονται όλα τα στοιχεία της μίας τράπεζας στην άλλη. Σε διαφορετική

περίπτωση θα εφαρμοστεί η διαδικασία εκκαθάρισης της τράπεζας. Η διαδικασία αυτή είναι αρκετά χρονοβόρα.

5.2 Τρόποι αντιμετώπισης προβληματικών τραπεζών

Όλες οι περιπτώσεις προβληματικών τραπεζών, δεν έχουν την ίδια αιτία που θα οδηγήσει στην παρέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας. Δεν έχουν όμως και τις ίδιες επιπτώσεις. Ας δούμε ορισμένα παραδείγματα, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε πως λειτουργεί η εποπτεία.

5.2.1 Silicon Valley Bank

Μία από τις τράπεζες που χρειάστηκε διάσωση, ήταν η Silicon Valley Bank το 2023. Σύμφωνα με την έκθεση που συνέταξε ο Barr το 2023, ο βασικότερος λόγος που οδήγησε στη χρεοκοπία της τράπεζας, ήταν “η αδυναμία της διοίκησης και του Διοικητικού Συμβουλίου να διαχειριστούν τους κινδύνους”. Η αδυναμία της έγκειται στην αποτυχία σχεδιασμού ενός ρεαλιστικού εσωτερικού crash test. Επιπλέον δεν υπήρχε σχέδιο διαφυγής σε περίπτωση πιθανής κρίσης. Συνεχίζοντας τις εσφαλμένες επιλογές, ανακοινώνει, σε μια περίοδο αστάθειας για τον τεχνολογικό κλάδο, ότι θα προχωρήσει σε αναδιάρθρωση του ισολογισμού της, πουλώντας τίτλους, ώστε να καταφέρει να αντλήσει κεφάλαια. Επίσης δεν έλαβε υπόψιν της ούτε την επιρροή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ο συνδιασμός των δύο δημιούργησε αίσθημα αβεβαιότητας στους επενδυτές, οι οποίοι προχώρησαν σε απόσυρση 40 δισεκατομμυρίων δολαρίων σε μια μέρα, με πρόβλεψη για μεταφορές ύψους 100 δισεκατομμυρίων δολαρίων την επόμενη. Η τελευταία πρόβλεψη ήταν αυτή που χτύπησε το δυνατό καμπανάκι στις εποπτικές αρχές, οι οποίες πήραν την απόφαση να προχωρήσουν στο κλείσιμο της τράπεζας. Να σημειώσουμε ότι οι καταθέσεις της SVB προέρχονται από νεοφυείς επιχειρήσεις του κλάδου της τεχνολογίας.

Τα σφάλματα όμως που οδήγησαν στο κλείσιμο δεν αφορούσαν μόνο τη διοίκηση της SVB, αλλά και τις εποπτικές αρχές. Η ραγδαία αύξηση των στοιχείων της τράπεζας, θα έπρεπε να την κατατάξει στις τράπεζες μεγάλου μεγέθους. οι εποπτικές αρχές δεν επιθυμούσαν να εφαρμόσουν πρότυπα για μεγάλες τράπεζες σε μια μέχρι πρότινος χαρακτηρισμένη μικρή τράπεζα, για να μην προκαλέσουν δυσφορία. Έτσι παρ’ όλα τα κενά και τους κινδύνους που είχαν εντοπίσει, αντί να ζητήσουν άμεση διόρθωση των στοιχείων, άφησαν μια χαλαρή και μεγάλη περίοδο προσαρμογής (Barr, 2023).

Βλέπουμε λοιπόν ότι η χρεοκοπία της Silicon Valley Bank, προήλθε από σφάλματα, τόσο της ίδιας της τράπεζας, όσο και των εποπτικών αρχών. Η Κεντρική Τράπεζα των Η.Π.Α. προχώρησε σε μεταβολές στις εκτιμήσεις κινδύνου και στον τρόπο άσκησης της εποπτείας. Η κίνηση αυτή σκοπό είχε την αποφυγή ενός νέου bank run (Barr, 2023).

5.2.2 Credit Suisse και UBS

Δύο άλλες περιπτώσεις εντοπισμού κινδύνου κι εσφαλμένης διαχείρισης, αφορούν αυτή τη φορά την Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας. Η πρώτη περίπτωση ήταν η UBS και η δεύτερη η Credit Suisse.

Η UBS είχε τότε αναπτύξει επενδυτικές δραστηριότητες στις Η.Π.Α.. Όπως η Silicon Valley, έτσι κι αυτή το 2023 είχε στον ισολογισμό της αρκετά περιουσιακά στοιχεία, για τα οποία δεν υπήρχε άμεση δυνατότητα ρευστοποίησης. Η Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας SNB, προχώρησε στη δημιουργία ενός ταμείου σταθεροποίησης, για να μπορέσει να αποτρέψει τη χρεοκοπία της UBS. Το πρόγραμμα διάσωσης προέβλεπε μεταβίβαση των μη ρευστοποιήσιμων στοιχείων και ταυτόχρονη κρατική δανειοδότηση. Μετά τη χρήση του μαξιλαριού διάσωσης από την UBS, η διοίκησή της αποφάσισε τη συρρίκνωση της εμπορικής δραστηριότητάς της στις Η.Π.Α.. Με τον τρόπο αυτό πέτυχε περαιτέρω μείωση στον ισολογισμό της, των στοιχείων υψηλού κινδύνου. Έτσι η UBS διασώθηκε και συνέχισε τις δραστηριότητές της αλλάζοντας την πολιτική που εφάρμοζε μέχρι τότε (Rossi, 2023).

Σε αντίθεση με τη διοίκηση της UBS, δεν συνέβη το ίδιο και με τη διοίκηση της Credit Suisse. Θεωρώντας ότι ήταν too big to fail, συνέχισε ακάθεκτη την πολιτική της, ακόμα κι όταν οι τοποθετήσεις που είχε κάνει στα hedge funds Archegos και Greensill Capital, της έφεραν ζημιές (Rossi, 2023). Όμως, όπως υποστηρίζει και ο Valiante (2023), τόσο η διοίκηση όσο και το προσωπικό, δεν υπολογίζουν το κίνδυνο. Δημοσιεύματα εκείνων των ημερών, κάνουν λόγο για κακοδιαχείριση, ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, φοροδιαφυγή και άλλες αξιοποινες πράξεις των υπαλλήλων, για τις οποίες είχαν επιβληθεί κυρώσεις από τα αρμόδια δικαστήρια (Stuart, 2023). Όπως έγινε στην περίπτωση της Silicon Valley, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης επίσπευσαν τη διαδικασία, διαδίδοντας τους φόβους για χρεοκοπία. Η διοίκηση της Credit Suisse, δεν έλαβε μέτρα προστασίας των καταθετών της, από αποφάσεις των ανώτερων υπαλλήλων της. Προτίμησε να επωφεληθεί των κερδών που δημιούργησαν οι αποφάσεις αυτές. Επιπλέον κατηγορήθηκε για νομιμοποίηση εσόδων, καθώς δεν

απέτρεψε βουλγαρική επιχείρηση ναρκωτικών. Υπό τη σκιά των συνεπειών της χρεωκοπίας της SVB, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. ζήτησε περισσότερες διευκρινήσεις αναφορικά με τις “καταστάσεις ταμειακών ροών”. Αυτό καθυστέρησε τη δημοσίευση των οικονομικών στοιχείων της, πέρα από την ημερομηνία που είχε ανακοινωθεί (Valiante, 2023). Απόρροια των παραπάνω ήταν η πραγματοποίηση αναλήψεων ύψους 100 δις ελβετικών φράγκων και η μείωση της τιμής τη μετοχής (Stuart, 2023). Η πιθανότητα δημιουργίας κλίματος πανικού και του ντόμινο των εξελίξεων που θα το ακολουθούσαν, ανάγκασε την Κεντρική Τράπεζα της Ελβετίας να επέμβει, οδηγώντας στην αναγκαστική εξαγορά της Credit Suisse από την UBS, παρόλο που οι μεταξύ τους διαβούλευση δεν είχε ευοδωθεί.

Βλέπουμε λοιπόν ότι τα μέτρα που λαμβάνονται από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές παρουσιάζουν κενά και διαφοροποιήσεις. Διαρκώς πραγματοποιούνται διορθώσεις επί αυτών, με την επιδίωξη να αποτραπεί μια χρεοκοπία σε κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, η οποία θα οφείλεται σε κενά και παραλείψεις του παρελθόντος.

6. Εξέλιξη χρηματοπιστωτικού τομέα παρόν και μέλλον

6.1 Ο χρηματοπιστωτικός τομέας σήμερα

Σε ένα κόσμο που η τεχνολογία και ο γρήγορος ρυθμός έχουν τον πρώτο λόγο, δεν μπορούν οι τράπεζες να μένουν πίσω. Οφείλουν να εξελιχθούν, βασιζόμενες στην καλή φήμη και αναγνωρισιμότητα που διαθέτουν, σε σχέση με τους νέους παίκτες στο χώρο. Η δυναμική της τεχνολογίας είναι μεγάλη. Για να την εκμεταλλευτούν οι τράπεζες επιδιώκουν συνεργασίες με εταιρίες FinTech. Χρησιμοποιώντας τα εργαλεία που τους προσφέρουν αυτές οι εταιρίες, τις βοηθούν να δημιουργήσουν προϊόντα που να καλύπτουν περισσότερο τις ανάγκες των πελατών τους. Επίσης γίνονται πιο ευέλικτες και ταχύτερες στην παροχή προϊόντων, εξοικονομώντας πόρους.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ο πιο έντονα εποπτευόμενος τομέας της οικονομίας. Έπειτα από κάθε πρόβλημα που προέκυπτε σε κάποια τράπεζα, οι εποπτικές αρχές θεσμοθετούσαν αυστηρότερες οδηγίες και κανονισμούς. Αυτό παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια στους χρήστες. Μάλιστα ακόμα και οι εργασίες που παρέχουν οι εταιρίες FinTech εποπτεύονται. Καθώς οι ελεγκτικές αρχές δεν έχουν τη δικαιοδοσία, οι τράπεζες που συνεργάζονται μαζί τους είναι επιφορτισμένες με αυτό το ρόλο (BIS, 2018).

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας, παρέχει ένα διαρκώς αυξανόμενο αριθμό προϊόντων και υπηρεσιών, μέσω των εναλλακτικών του καναλιών. Στόχος του είναι οι απλές συναλλαγές να πραγματοποιούνται από τα ψηφιακά κανάλια, χωρίς την ανάγκη φυσικής παρουσίας.

Πλέον το καθεστώς εποπτείας των Κεντρικών Τραπεζών, προσφέρει ένα πλέγμα ασφάλειας, ώστε να αποφευχθεί ο κίνδυνος χρεοκοπίας ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Σε κάθε περίπτωση στόχος είναι να προστατευθούν οι επενδυτές. Να μην καμφθεί η εμπιστοσύνη τους και να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν το σύστημα. Ένα βήμα προς αυτή την προσπάθεια είναι η αυστηροποίηση των κανόνων, αναφορικά με τα ρευστά διαθέσιμα που οφείλουν να έχουν στην κατοχή τους, το ύψος των οποίων εξαρτάται από το ύψος των δανείων που έχουν χορηγήσει. Όσον αφορά την προστασία των επενδυτών, έχει νομοθετηθεί και στην Ελλάδα, ένα πρόγραμμα εγγύησης καταθέσεων. Σύμφωνα με αυτό, οι καταθέτες που διατηρούν λογαριασμούς, είναι εξασφαλισμένοι για τις καταθέσεις που διαθέτουν, μέχρι το ποσό των 100.000€, για

κάθε καταθέτη ανά χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (ΕΚΤ, 2018). Το ποσό αυτό προέρχεται από εισφορές των ίδιων των τραπεζών. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται αίσθημα ασφάλειας στους καταθέτες ώστε να μην προβαίνουν σε μαζικές αναλήψεις, κάθε φορά που διακινείται μια φήμη για κάποια τράπεζα ή γενικότερα για την οικονομία.

Σταδιακά οι τομείς εποπτείας διευρύνονται. Οι Κεντρικές Τράπεζες και οι υπόλοιπες ρυθμιστικές αρχές, αρχίζουν να ορίζουν κανονισμούς λειτουργίας και για τις εταιρίες FinTech και για άλλους οργανισμούς που παρέχουν τραπεζικές εργασίες, χωρίς να φέρουν την ιδιότητα της τράπεζας. Βέβαια, καθώς τώρα δραστηριοποιούνται αυτές οι εταιρίες στο χώρο, η εποπτεία τους και οι κανονισμοί που διέπουν τη λειτουργία τους είναι ακόμα πολύ χαλαροί (Fulga και Siddiqi, 2023).

6.2 Ψηφιακός μετασχηματισμός

Η πανδημία του COVID 19, έφερε πολλούς περιορισμούς στις μετακινήσεις. Η οικονομική δραστηριότητα όμως έπρεπε με κάποιο τρόπο να συνεχιστεί, αν και ο όγκος της ήταν αισθητά μειωμένος. Οι τράπεζες ψάχνοντας ένα τρόπο να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους εξ αποστάσεως, στράφηκαν στην ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας. Με τα εργαλεία που τους πρόσφεραν οι εταιρίες FinTech, ανέπτυξαν ακόμα περισσότερο τα ψηφιακά τους κανάλια, δίνοντας τη δυνατότητα στους πελάτες τους να πραγματοποιήσουν συναλλαγές που παλαιότερα δεν ήταν εφικτές. Το πλήθος αυτών των συναλλαγών διαρκώς διευρύνεται. Με τον τρόπο αυτό οι τράπεζες δεν κατάφεραν μόνο να εξυπηρετήσουν τους υφιστάμενους πελάτες τους. Άρχισαν να προσελκύουν κι άλλα άτομα, αυξάνοντας την πελατειακή τους βάση. Μικρότερες ηλικιακές ομάδες περισσότερο εξοικειωμένες με την τεχνολογία, καθώς και επιχειρηματίες με περιορισμένο χρόνο, στρέφονται προς αυτές. Επιπλέον άτομα που δεν είχαν πρόσβαση σε τραπεζικά καταστήματα, λόγω μη ύπαρξης κάποιου στη γεωγραφική τους περιοχή, τώρα μπορούν να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές τους εξ αποστάσεως.

Μετά την περίοδο της πανδημίας, οι τράπεζες συνέχισαν να επενδύουν στη νέα τεχνολογία. Η χρηματοπιστωτική κρίση, ήταν άλλος ένας λόγος που ανάγκασε τις τράπεζες να αλλάξουν. Τα αλληπάλληλα προβλήματα που αντιμετώπισαν ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ανάγκασαν τις εποπτικές αρχές να λάβουν επιπλέον μέτρα, για να αποφύγουν μια νέα χρεοκοπία τράπεζας, η οποία θα οδηγούσε σε νέα χρηματοπιστωτική κρίση. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί θέλησαν να είναι

συνεπείς στις υποχρεώσεις τους απέναντι στους ελεγκτικούς μηχανισμούς, αποφεύγοντας τις ποινές που επισύρει η μη συμμόρφωση. Χρησιμοποιώντας τα τεχνολογικά μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, προσπαθούν να επεξεργαστούν τον αυξημένο όγκο δεδομένων που απαιτείται. Ταυτόχρονα επιδιώκουν να μειώσουν τα κόστη τους, ιδίως τα λειτουργικά, ώστε να αυξήσουν την κερδοφορία τους.

Ένας τρόπος μείωσης του κόστους, είναι η συρρίκνωση του δικτύου των φυσικών καταστημάτων με ταυτόχρονη μείωση του προσωπικού μέσω εθελουσίας εξόδου. Ταυτόχρονα με τη μείωση του δικτύου, καταβάλλεται προσπάθεια προώθησης των πελατών τους στα εναλλακτικά δίκτυα. Τόσο μέσω των ψηφιακών καναλιών όσο και μέσω των ATM, οι χρήστες είναι σε θέση να εκτελέσουν ένα διαρκώς αυξανόμενο πλήθος συναλλαγών, τις οποίες παλαιότερα για να εκτελέσουν, έπρεπε να επισκεφθούν ένα φυσικό κατάστημα. Μάλιστα στους χρήστες των εναλλακτικών δικτύων προσφέρουν καλύτερους όρους αναφορικά με την τιμολόγηση των υπηρεσιών. Υπάρχουν δε ορισμένα προϊόντα που παρέχονται μόνο μέσω των εναλλακτικών καναλιών πώλησης.

Για να μπορέσουν λοιπόν οι τράπεζες να καλύψουν τις ανάγκες των πελατών τους και να αναπτύξουν τα εναλλακτικά τους δίκτυα, καταφεύγουν στην τεχνολογία, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία που τους παρέχει η FinTech. Οι εποπτικές αρχές διαρκώς αυστηροποιούν τους όρους της εποπτείας τους, στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα ασφαλέστερο κι ανθεκτικότερο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για να μπορέσουν οι τράπεζες να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες υποχρεώσεις τους απέναντι στις εποπτικές αρχές, καλούνται να επεξεργαστούν ένα μεγάλο όγκο δεδομένων. Αυτό απαιτεί χρόνο και είναι αρκετά κοστοβόρο. Έτσι μέσω του i-cloud και της Big Data, κατορθώνουν να μειώσουν το χρόνο επεξεργασίας των δεδομένων, εξοικονομώντας ταυτόχρονα πόρους (Hurwitz και Kirsch, 2018). Αν η επεξεργασία γινόταν από τους ίδιους τους οργανισμούς θα απαιτούνταν περισσότερα άτομα, πιο εξειδικευμένα και χρόνος.

Μέσω της AI, έχουν τη δυνατότητα οι τράπεζες να επεξεργάζονται πληροφορίες, αναφορικά με τις συναλλακτικές συνήθειες των πελατών τους και άλλες όπως είναι η οικογενειακή τους κατάσταση, η επαγγελματική τους κατάσταση κ.α. Τα παραπάνω τις βοηθούν στη δημιουργία και προσφορά προϊόντων πιο εξειδικευμένων για κάθε πελάτη. Επιπλέον βελτιώνουν την ταχύτητα παροχής των προϊόντων τους. Πλέον

μέσω της ηλεκτρονικής τραπεζικής είναι διαθέσιμα είκοσι τέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο, επτά μέρες την εβδομάδα. Σε αντίθεση με τα φυσικά καταστήματα που λειτουργούν πέντε μέρες την εβδομάδα.

Πλέον οι τράπεζες έχουν αρχίσει να αναπτύσσουν συνεργασία με εταιρίες FinTech. Σε αυτές έχουν παραχωρήσει εργασίες που δεν άπτονται άμεσα των καθημερινών τους δραστηριοτήτων. Τέτοιες δραστηριότητες είναι “η εκκαθάριση και ο διακανονισμός πληρωμών”, ο μετασχηματισμός λήξης και η “κατανομή κινδύνων” (Diener και Spacek, 2021). Παραχωρώντας στις εταιρίες FinTech τις βοηθητικές δραστηριότητες, κυρίως Back Office, επικεντρώνονται στις κύριες δραστηριότητες και στην επαφή με τον πελάτη. Επιπλέον έχουν ψηφιοποιήσει όλες τις εργασίες τους, εξοικονομώντας χρόνο, μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος συναλλαγών.

6.3 FinTech

Οι Arner, Barberis και Buchley (2015), επιχείρησαν να δώσουν έναν ορισμό, ισχυριζόμενοι ότι ο όρος FinTech είναι το πάντρεμα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και της τεχνολογίας. Ο Sean Peek (2020), ανέφερε ότι είναι όλες εκείνες οι τεχνολογίες που βοηθούν τους χρήστες να διαχειρίζονται τα οικονομικά τους, εκτός από τον κλασσικό τρόπο της επίσκεψης ενός καταστήματος τράπεζας. Αρκεί να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Οι εταιρίες FinTech είναι νεοφυείς εταιρίες τεχνολογίας. Είναι αυτές που αρχικά έφεραν τα ATM, η χρήση των οποίων προκάλεσε τρομερές αλλαγές για την εποχή (The payments association, 2020). Ο καθένας είχε πρόσβαση στους λογαριασμούς του 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, 7 μέρες την εβδομάδα. Σταδιακά προστίθενται διαρκώς νέες συναλλαγές. Φθάνοντας στο σήμερα, θα διαπιστώσουμε ότι στα ATM μπορούν να πραγματοποιηθούν ακόμα και πληρωμές λογαριασμών. Πλέον πληρωμές μπορεί να ολοκληρώσει κάποιος με ασφάλεια και ταχύτητα μέσω του κινητού του τηλεφώνου. Μέσω της FinTech, είναι δυνατή η καταγραφή των κινήσεων των χρηστών. Με τον τρόπο αυτό ο χρηματοπιστωτικός τομέας μπορεί να τις επεξεργαστεί και να εξάγει συμπεράσματα για τις συναλλακτικές τους συνήθειες. Έτσι μπορεί να προσφέρει στους πελάτες του νέα προϊόντα, τα οποία ανταποκρίνονται στις ανάγκες του.

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ο μόνος ή ένας από τους ελάχιστους, που η λειτουργία του διέπεται από πλήθος νόμων και κανονισμών. Η απόκλιση από τις

εκάστοτε οδηγίες, επιφέρει κυρώσεις στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Μέσω της τεχνολογίας που προσφέρει η Regtech, οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στις όλο και αυξανόμενες απαιτήσεις συμμόρφωσης (Arnos, Barberis και Buchley, 2015). Η Regtech χρησιμοποιεί Big Data, βοηθώντας τις τράπεζες να διαχειρίζονται τον αυξημένο όγκο δεδομένων που διαθέτουν. Έτσι δεν απαιτείται να διατηρούν εξοπλισμό, δεσμεύοντας πόρους. Επιπλέον με το cloud computing μπορούν με ταχύτητα και ασφάλεια να ανταλλάσσουν πληροφορίες. Με τον τρόπο αυτό είναι πιο γρήγορος κι εύκολος ο εντοπισμός παραβατικών συμπεριφορών. Με τη συμβολή της Regtech μπορεί ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός να αναλύσει τη συμπεριφορά των πελατών του, βοηθώντας τον να εντοπίσει ασυνήθιστη συναλλακτική κίνηση (Investopedia, 2020).

Ένας άλλος τομέας, στον οποίο έχει εφαρμογή η FinTech, είναι ο δανεισμός μεταξύ ομοτίμων. Ο δανεισμός δηλαδή χωρίς μεσάζοντες. Ένα άλλο κομμάτι της FinTech είναι το blockchain. Με την τεχνολογία blockchain είναι δυνατή η δημιουργία, η διάθεση και ανταλλαγή κρυπτονομισμάτων (Hayes, 2023). Οι δύο τελευταίες λειτουργίες της FinTech, παρακάμπτουν το παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι δεν διέπονται από τους κανονισμούς και τις οδηγίες, που ορίζουν τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα, το οποίο ενέχει αρκετούς κινδύνους. Ένας από αυτούς είναι η απώλεια περιουσιακών στοιχείων, κυρίως από τη χρήση κρυπτονομισμάτων. Είναι γνωστό ότι η αξία των κρυπτονομισμάτων παρουσιάζει μεγάλες και διαρκείς αυξομειώσεις, μέχρι και μηδενισμό. Τον ίδιο κίνδυνο απώλειας περιουσίας παρουσιάζει και ο δανεισμός peer 2 peer. Στον κίνδυνο αυτό προστίθεται ο κίνδυνος ρευστότητας. Υπάρχει η πιθανότητα ο δανειζόμενος να μη μπορέσει να επιστρέψει το ποσό που δανείστηκε, στο χρόνο που όρισε. Επομένως ο δανειστής να καθυστερήσει να λάβει το κεφάλαιο που τοποθέτησε ή δεν θα το λάβει καθόλου. Για τους παραπάνω λόγους γίνεται προσπάθεια θέσπισης κανόνων. Η προσπάθεια όμως βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο.

Ένας ακόμα τομέας ο οποίος μπορεί να βοηθηθεί σημαντικά η FinTech, είναι αυτός των ασφαλειών, μέσω του “Insurtech” (Thakor, 2019). Με τη συμβολή των εφαρμογών που μπορεί να προσφέρει, δίνει στις ασφαλιστικές εταιρίες τη δυνατότητα να συλλέξουν στοιχεία για τους ασφαλισμένους τους. Με τον τρόπο αυτό είναι σε θέση να εκτιμήσουν καλύτερα τον κίνδυνο. Με σωστή εκτίμηση θα υπάρξει και ορθή τιμολόγηση.

6.4 Το μέλλον των Τραπεζών

Οι εταιρίες FinTech παρουσιάζουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των τραπεζών. Εκτός από τις τεχνολογικές γνώσεις κι εξειδίκευση που διαθέτουν, είναι λιγότερο εποπτευόμενες σε σχέση με τις τράπεζες. Αν και όταν συνεργάζονται με αυτές, σε ένα βαθμό εποπτεύονται από τις ίδιες. Για να μπορέσουν οι τράπεζες να ανταπεξέλθουν σε αυτό τον ανταγωνισμό θα πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη εξειδίκευση. Οι Balazs et al (2024), υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες θα διαχωρίσουν τις εργασίες τους ανάμεσα σε πέντε τομείς. Αυτοί είναι «η καθημερινή τραπεζική, η επενδυτική συμβουλευτική, η σύνθετη χρηματοδότηση, η μαζική χοντρική διαμεσολάβηση και η τραπεζική ως υπηρεσία». Όπως η εξειδίκευση στους εργαζόμενους, έτσι και η εξειδίκευση στις Τράπεζες θα τις βελτιώσει. Οι Balazs et al (2024), θεωρούν ότι υπάρχουν τρία σενάρια σχετικά με το μέλλον των τραπεζών. Σύμφωνα με το πρώτο, οι τράπεζες θα ανακτήσουν την εμπιστοσύνη τους, με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Δίνοντας στοιχεία σε συνεργαζόμενες εταιρίες FinTech, θα μπορέσουν να προσφέρουν εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πελάτες τους. Ταυτόχρονα θα τους παρέχουν εκπώσεις και ευέλικτα προγράμματα σε άλλες υπηρεσίες, όπως οι ασφάλειες για παράδειγμα. Επιπλέον θα παρέχουν στους πελάτες τους όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται, ώστε να μπορούν να λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις. Το δεύτερο σενάριο έχει σχέση με το κλίμα. Καθώς οι κινήσεις όλων έχουν επικεντρωθεί στην προσπάθεια προστασίας του περιβάλλοντος, το ίδιο θα συμβεί και με τις τράπεζες. Αυτό σημαίνει ότι θα δημιουργούν προϊόντα πιο φιλικά προς το περιβάλλον. Οι χρηματοδοτήσεις για βελτιώσεις υποδομών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, θα παρέχονται με ευνοϊκότερους όρους. Υπάρχει το ενδεχόμενο να παύσουν να ενισχύουν δραστηριότητες μη φιλικές προς το περιβάλλον. Θα βοηθούν τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν το οικολογικό τους αποτύπωμα. Το τρίτο σενάριο, έχει σχέση με τα συστήματα πληρωμών και τα αποδεκτά νομίσματα. Οι Czimer et al (2024), θεωρούν ότι στο μέλλον θα επικρατούν οι διμερείς συμφωνίες. Πιστεύουν ότι θα υπάρξουν νέα ψηφιακά νομίσματα, τα οποία θα είναι διαπραγματεύσιμα και αποδεκτά παγκοσμίως. Η δυνατότητα πραγματοποίησης πληρωμών με αυτά, θα βοηθήσει στην ενίσχυση του εμπορίου, ανάμεσα σε χώρες που προσπαθούν να απεξαρτηθούν από το δολάριο, επιτυγχάνοντας καλύτερους όρους.

Από την άλλη οι Biswas et al (2020), θεωρούν ότι η τεχνητή νοημοσύνη θα είναι αυτή που θα καθοδηγεί τις κινήσεις των τραπεζών στο μέλλον. Πιστεύουν ότι με την

τεχνητή νοημοσύνη θα μπορέσουν οι τράπεζες να προσφέρουν πιο προσωποποιημένα προϊόντα στους πελάτες τους. Για δε τις ίδιες, θα καταφέρουν να μειώσουν το κόστος λειτουργίας και να γίνουν πιο αποτελεσματικές, καθώς θα αυξήσουν τους αυτοματισμούς και θα μειώσουν τα σφάλματα. Επίσης πιστεύουν ότι οι συναλλαγές θα γίνονται στο μέλλον με χρήση βιομετρικών στοιχείων.

Στην προσπάθειά τους να ακολουθήσουν τις τεχνολογικές εξελίξεις, οι τράπεζες και ειδικότερα οι Κεντρικές, αρχίζουν να εξετάζουν την πιθανότητα έκδοσης ψηφιακού νομίσματος. Η κύρια αιτία ύπαρξης ψηφιακού νομίσματος είναι γιατί θα μπορούν να το διακινούν και άτομα που δεν διαθέτουν λογαριασμό σε τράπεζα (Waliczek και Nili, 2024). Επιπλέον η χρήση του θα διευκολύνει τις πληρωμές. Πριν όμως περάσουν σε χρήση, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η ασφάλειά τους. Καθώς όποια συναλλαγή πραγματοποιείται μέσω διαδικτύου, έχει πάντα αυξημένο κίνδυνο κυρίως υποκλοπής στοιχείων και απώλειας περιουσίας. Για το λόγο αυτό πρέπει να οριστούν περισσότερες εξασφαλίσεις, ώστε να λάβει την εμπιστοσύνη των χρηστών και να υπάρξει ευρεία αποδοχή του. Από τη στιγμή που θα γίνει ένα αποδεκτό μέσο πληρωμών, θα ενισχυθούν οι συναλλαγές ανάμεσα σε οικονομικές μονάδες διαφορετικών κρατών, καθώς θα γίνουν πιο φθηνές. Επιπλέον θα εξακολουθήσουν οι κεντρικές τράπεζες να ασκούν νομισματική πολιτική, από τη στιγμή που δεν είναι ένα άλλο νόμισμα, αλλά το υπάρχον σε ψηφιακή μορφή. Επίσης με την έκδοση του ψηφιακού νομίσματος, που θα είναι ουσιαστικά ένα stablecoin, θα μπορέσουν να ανταγωνιστούν τα κρυπτονομίσματα.

Μελλοντικά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα συνεργάζονται περισσότερο με εταιρίες FinTech. Σε αυτές θα μεταβιβάζουν όλο και μεγαλύτερο όγκο εργασιών, που δεν άπτονται άμεσα της καθημερινής τους δραστηριότητας. Τέτοιες δραστηριότητες είναι η «η εκκαθάριση και ο διακανονισμός πληρωμών», ο μετασχηματισμός λήξεων και η «κατανομή κινδύνων» (Diener και Spacek, 2021). Με τις εξειδικευμένες γνώσεις των εταιριών αυτών, θα μπορούν να προσφέρουν στους πελάτες τους προϊόντα περισσότερο προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους. Σταδιακά ίσως προχωρήσουμε σε μια ψηφιοποιημένη ή και τελείως ψηφιακή τραπεζική, χωρίς την παρουσία φυσικών καταστημάτων (Diener και Spacek, 2021). Εδώ βέβαια δημιουργείτε το θέμα αποκλεισμού του χώρου, από ομάδες πελατών. Άτομα που είτε δεν είναι τόσο εξοικειωμένα με τις νέες τεχνολογίες, είτε δεν επιθυμούν τη χρήση της, για τους δικούς

τους λόγους. Μπορεί όμως να προσελκύσει άτομα, που μέχρι πρότινος δεν είχαν ούτε καν ένα απλό λογαριασμό σε κανένα τραπεζικό κατάστημα.

Ένα πρόσφατο παράδειγμα στον ελλαδικό χώρο, αμιγώς ψηφιακής τράπεζας, αποτελεί η Snappii. Πρόκειται για ψηφιακή τράπεζα όπου μέτοχοί της είναι η εταιρία τεχνολογίας Natech κατά 45% και η Τράπεζα Πειραιώς κατά 55%. (Αγγελέτου, 2024). Η Natech είναι μια εταιρία τεχνολογίας, που δημιουργεί τραπεζικά συστήματα, για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (Ναυρόζογλου, 2023). Η Τράπεζα Πειραιώς είναι μια συστημική Τράπεζα, με γνωστό brand name, σε αντίθεση με τη Natech. Για τη λειτουργία της αναμένεται το πράσινο φως από την ΕΚΤ (Αγγελέτου, 2024).

Επιπλέον οι συναλλαγές με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πραγματοποιούνται υπό πολύ αυστηρές, ως προς τον κίνδυνο συνθήκες και κανονισμούς. Οι τράπεζες εξακολουθούν να χαίρουν εμπιστοσύνης των ελεγκτικών αρχών. Αυτό αποτελεί ένα ακόμα πλεονέκτημα, το οποίο πρέπει να φροντίσουν να διατηρήσουν οι τράπεζες (PWC, 2024).

Η δύναμη της τεχνολογίας είναι μεγάλη, αυτή πρέπει να εκμεταλλευτούν και οι τράπεζες. Με τη βοήθεια των εταιριών FinTech και των καινοτομιών που εφαρμόζουν, μπορούν να γίνουν αρκετά γρήγορες κι ευέλικτες. Η χρήση των εξειδικευμένων γνώσεων τεχνολογίας, καθώς και τα μέσα που κατέχουν, οι εταιρίες αυτές, βοηθούν τις τράπεζες να δημιουργήσουν προϊόντα με γνώμονα τις ανάγκες του κάθε πελάτη χωριστά.

7. Συμπεράσματα

Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ένα γρανάζι στο μηχανισμό της οικονομίας. Αποτελεί το ασφαλές καταφύγιο των καταθετών, όπου τοποθετούν τις αποταμιεύσεις τους χωρίς σπατάλη χρόνου κι επιπλέον πόρων, ώστε να έχουν κάποια απόδοση. Με μεγαλύτερη σιγουριά ότι θα μπορέσουν να τις αποσύρουν ανά πάσα στιγμή.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα, μεγαλώνει, εξελίσσεται. Ενώ παλαιότερα πραγματοποιούσε μόνο καταθέσεις και προχωρούσε σε δανεισμό, στις μέρες μας έχει διευρύνει τις παρεχόμενες υπηρεσίες με πώληση ασφαλιστικών προϊόντων και πραγματοποίηση εμβασμάτων και πληρωμών. Η παροχή όλων αυτών των υπηρεσιών είναι δυνατή πλέον και ηλεκτρονικά.

Η σπουδαιότητα ύπαρξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων είναι σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας. Γι' αυτό κι έχουν ληφθεί πολλές αποφάσεις κι έχουν θεσπιστεί κανονισμοί, οι οποίοι εγγυώνται την εύρυθμη λειτουργία τους. Μάλιστα σε κάθε πιθανή χρεοκοπία Τράπεζας, καθώς και μετά τον εντοπισμό κενών, οι κανονισμοί επικαιροποιούνται και γίνονται πιο αυστηροί, ώστε να αποτρέπουν την επανεμφάνιση τέτοιων φαινομένων και να εντείνουν το αίσθημα ασφάλειας των χρηστών του.

Οι τράπεζες τα προηγούμενα χρόνια είχαν διευρύνει το δίκτυό τους ώστε να καλύψουν γεωγραφικά τις ανάγκες εξυπηρέτησης. Η χρήση των νέων τεχνολογιών έχει συμβάλει στην εξυπηρέτηση από απόσταση. Αυτό μαζί με την ανάγκη για μείωση του κόστους, έχουν οδηγήσει στην αντίθετη κατεύθυνση, αυτή της συνεχούς συρρίκνωσης του δικτύου. Πλέον στην προσπάθειά τους να μειώσουν το κόστος λειτουργίας τους και να αυξήσουν την κερδοφορία τους, συρρικνώνουν το δίκτυό τους με ταυτόχρονη μείωση του προσωπικού.

Στην Ελλάδα η παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, προϋποθέτει την αδειοδότηση από την Τράπεζα της Ελλάδος. Διαπιστώνουμε ότι η αδειοδότηση παρέχεται και σε εταιρίες τεχνολογίας, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο χρηματοπιστωτικό τομέα και σε ψηφιακές τράπεζες. Αυτό σημαίνει λοιπόν ότι οι τράπεζες θα συνεχίσουν τη λειτουργία τους, όχι όμως με τη μορφή που τις γνωρίζαμε μέχρι τώρα. Γιατί ένα γρανάζι δε μπορεί να αφαιρεθεί από ένα μηχανισμό. Μπορεί όμως από πλαστικό να γίνει μεταλλικό, αυξάνοντας την αντοχή του. Το αντίστοιχο θα συμβεί και με το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Απαραίτητη για να συνεχίσουν τη λειτουργία τους, είναι η αυστηροποίηση των κανονισμών προστασίας τους έναντι των κινδύνων. Αν εξετάσουμε τις αιτίες που οδήγησαν στις εκάστοτε κρίσεις που αντιμετώπισε η οικονομία, θα εντοπίσουμε ότι οι περισσότερες προέρχονται από τα στεγαστικά δάνεια και την μεταβολή της αξίας των ακινήτων. Στο κεφάλαιο που αναλύσαμε το κάθε είδος πιστωτικού ιδρύματος, αναφερθήκαμε στα Στεγαστικά Ταμειυτήρια. Θα μπορούσε και στις εμπορικές τράπεζες να εισαχθεί ο κανόνας που διέπει τα Στεγαστικά Ταμειυτήρια, σύμφωνα με τον οποίο δε μπορούν να αντλούν κεφάλαια για μεγαλύτερο του 50% του χαρτοφυλακίου των στεγαστικών τους δανείων, με το ποσοστό αυτό να μην υπερβαίνει τις περισσότερες φορές το 20%. Αυτό θα μειώσει τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι τράπεζες, κυρίως τον κίνδυνο αθέτησης και κατ' επέκταση αδυναμίας εξυπηρέτησης των δανειακών υποχρεώσεων των πελατών του.

Ένας άλλος παράγοντας που οδηγούσε σε χρεοκοπία ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, ήταν οι αυξημένοι κίνδυνοι που αναλάμβαναν για μπορέσουν να αυξήσουν τα κέρδη τους. Κάποιες διοικήσεις τραπεζών εθελοτυφλούν κι εξακολουθούν να αγνοούν την αγορά. Θεωρώ ότι, όπως υπάρχει περιορισμός στα ρευστά διαθέσιμα που πρέπει να διατηρούν, θα ήταν εφικτός ο περιορισμός του ποσοστού κινδύνου που θα τους επιτρέπεται να αναλάβουν.

Είναι εξαιρετικά επισφαλές να τοποθετήσει κάποιος τις αποταμιεύσεις του, σε μια μη ρυθμισμένη αγορά, όπως είναι αυτή τη στιγμή ο χώρος της FinTech. Ορισμένες από αυτές συνεργάζονται με κάποιο χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Υπάρχουν όμως και αυτές που δεν συνεργάζονται, όπως είναι οι εταιρίες κρυπτονομισμάτων. Οι επενδυτές όμως για να επενδύσουν κάπου τις αποταμιεύσεις τους, επιδιώκουν την ύπαρξη ασφάλειας. Το πλαίσιο αυτό θα εξακολουθήσει να το παρέχει ο χρηματοπιστωτικός τομέας. Γι' αυτό και είναι ο μόνος που είναι σε θέση να αντλεί κεφάλαια με ευκολία.

Σε αντίθεση με άλλες χώρες, στην Ελλάδα ο χρήστες του συστήματος έχουν εκπαιδευτεί να έχουν ένα κατάστημα τράπεζας σε κοντινή απόσταση από το σημείο που δραστηριοποιούνται. Η απουσία του δημιουργεί μάλλον περισσότερα προβλήματα από αυτά λύνει. Γι' αυτό και υπάρχουν πολλές διαμαρτυρίες κάθε φορά που ανακοινώνεται το κλείσιμο ενός καταστήματος. Αυτοί που θεωρούν ότι μπορούμε να λειτουργήσουμε και χωρίς τράπεζες, στην ουσία θέλουν να πουν ότι μπορούμε να λειτουργήσουμε ή τουλάχιστον θα προσπαθήσουμε να μάθουμε να λειτουργούμε χωρίς φυσικά καταστήματα. Θα πρέπει να εξεταστεί περαιτέρω, κατά πόσο η διαρκής συρρίκνωση του δικτύου των τραπεζών, φέρνει θετικά αποτελέσματα για την

οικονομία. Μπορεί να μειώνει το κόστος το τραπεζών, αλλά δεν βοηθάει στην ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας που έχουν οι οικονομικές μονάδες.

Τέλος, για να περιοριστούν οι διαμαρτυρίες που προέρχονται από τους χρήστες του συστήματος και βασίζονται στην αλλαγή του τρόπου εξυπηρέτησης, πρέπει να υπάρξει ενημέρωση. Πρέπει να κατανοήσουν ότι πλέον ο ρόλος των τραπεζών δεν είναι μόνο να αποταμιεύουν και να χορηγούν δάνεια. Είναι και ελεγκτικός, τόσο από φορολογική άποψη, όσο και από νομική. Επιπλέον οι αυστηροί κανονισμοί, υπάρχουν για να προστατεύουν κυρίως του χρήστες του συστήματος και κατ' επέκταση την ομαλή κι εύρυθμη λειτουργία της αγοράς. Δεν είναι κανονισμοί που εκδίδονται από τις τράπεζες. Είναι νόμοι κι αποφάσεις που έχουν λάβει οι ελεγκτικοί μηχανισμοί κι οφείλουν τα μέλη του χρηματοπιστωτικού τομέα, να εφαρμόσουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Casu, B., Girardone, C. and Molyneux, P. (2021), “Εισαγωγή στην ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ”, Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα.
- Cecchetti, S. and Schoenholtz, K. (2019), *Χρήμα-Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικές Αγορές*, Nicosia: BROKEN HOLL PUBLISHERS LTD.
- Economist (2018), “Δεν διδαχτήκαμε από την κρίση της Lehman Brothers”, <https://www.insider.gr/eidiseis/94151/economist-den-didahtikame-apo-tin-krisi-tis-lehman-brothers>, [πρόσβαση 10/1/2024].
- Howells, P. and Bain, K. (2009), “ΧΡΗΜΑ ΠΙΣΤΗ ΤΡΑΠΕΖΕΣ Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση”, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Α.Ε.
- Saunders, A και Cornett, MM (2017), *Διοίκηση Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων και Διαχείριση Κινδύνων*, Nicosia: BROKEN HILL PUBLISHERS LTD.
- Αγγελέτου, Β (2024), “Πράσινο φως για την ψηφιακή τράπεζα Snappi της Πειραιώς”, <https://www.capital.gr/oikonomia/3770049/prasino-fos-gia-tin-psifiaki-trapeza-snappi-tis-peiraios/>, [πρόσβαση 9/2/2024].
- ΔΙΑΣ (2024), “Η εταιρία”, [ΔΙΑΣ - Σχετικά με την εταιρεία \(dias.com.gr\)](https://dias.com.gr), [πρόσβαση 3/2/2024].
- ΕΛΣΤΑΤ, (2014), “Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011”, [ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ \(statistics.gr\)](https://statistics.gr) [πρόσβαση 3/2/2024].
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (2023), “Greek Banking System Overview”, <https://www.hba.gr/epikairotita/UplDocs/files/Greek%20Banking%20System%20Overview%20-%20July%202023.pdf>, [πρόσβαση 20/2/2024].
- Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, (2024), “Συνεταιριστική Πίστη στην Ελλάδα”, [Συνεταιριστική Πίστη στην Ελλάδα - ΕΣΤΕ \(este.gr\)](https://este.gr), [πρόσβαση 8/2/2024].
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2018), “Τι είναι το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων;”, [Τι είναι το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων; \(europa.eu\)](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/2018/08/180801_en.htm), [πρόσβαση 9/1/2024].
- Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2024), “Νομικό πλαίσιο της ΕΚΤ”, [Νομικό πλαίσιο της ΕΚΤ \(europa.eu\)](https://www.ecb.europa.eu/press/pr/2024/08/240801_en.htm), [πρόσβαση 8/1/2024].

- Θεοδωράκης, Ν. (2018) «Η Χρήση Κρυπτονομισμάτων για Παράνομες Δραστηριότητες και Σχετικές Νομοθετικές Πρωτοβουλίες», <https://theartofcrime.gr/%CE%B7-%CF%87%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CF%85%CF%80%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%BC/> [πρόσβαση 8/5/2024].
- Καραγεωργίου, Ε. (2006), Ένωση Ελληνικών Τραπεζών “Σωτήρια τα ασφαλιστήρια προγράμματα για τους δανειολήπτες”, <https://www.hba.gr/5Ek dosis/UplPDFs/deltia/3-2006/77-81.pdf>, [πρόσβαση 2/2/2024].
- Λευκαδίτης, Κ. (2017), “Η «Βασιλεία 4» προ των πυλών”, *Ag*, Τεύχος 26, <https://www.accountancygreece.gr/%ce%b7-%ce%b2%ce%b1%cf%83%ce%b9%ce%bb%ce%b5%ce%af%ce%b1-4-%cf%80%cf%81%ce%bf-%cf%84%cf%89%ce%bd-%cf%80%cf%85%ce%bb%cf%8e%ce%bd-%ce%ba%cf%8e%cf%83%cf%84%ce%b1%cf%82-%ce%bb%ce%b5%cf%85%ce%ba/>, [πρόσβαση 26/1/2024].
- Ναυροζόγλου, Θ. (2023), “Το Fintech συνεργάτης και όχι ανταγωνιστής των τραπεζών”, <https://www.euro2day.gr/specials/folders/arthra-fakeloy/article-folder-item/2224436/to-fintech-synergaths-kai-ohi-antagonisths-ton-tra.html>, [πρόσβαση 14/5/2024].
- Τειρεσίας Α.Ε. (2024), “Η εταιρία”, [Η Εταιρία | Τειρεσίας \(tiresias.gr\)](https://www.tiresias.gr/), [πρόσβαση 2/2/2024].
- Τράπεζα της Ελλάδος (2024), “Ο Ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος”, [Ρόλος και αρμοδιότητες \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr/), [πρόσβαση 8/1/2024].
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2018), “Τι είναι το σύστημα εγγύησης καταθέσεων”, [Τι είναι το σύστημα εγγύησης καταθέσεων; \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr/), [πρόσβαση 2/2/2024].
- Τράπεζα της Ελλάδος, (2024), “Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες”, [Καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες \(bankofgreece.gr\)](https://www.bankofgreece.gr/), [πρόσβαση 20/1/2024].

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Arner, D, Barberis, J and Buckley, R (2015), “THE EVOLUTION OF FINTECH: A NEW POST-CRISIS PARADIGM?”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2676553 [πρόσβαση 11/1/2023].
- Bank of International Settlements, (2018), “Implications of fintech developments for bank and bank Supervisors”, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>, [πρόσβαση 20/1/2024].
- Barr, M. (2023), “Review of the Federal Reserve’s Supervision and Regulation of Silicon Valley Bank”, Federal Reserve Board, [Review of the Federal Reserve’s Supervision and Regulation of Silicon Valley Bank](#), [πρόσβαση 5/2/2024].
- BIS, (2014), “History of the Basel Committee”, <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>, [πρόσβαση 26/1/2024].
- BIS, (2018), “Sound Practices Implications of fintech developments for banks and bank supervisors”, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d431.pdf>, [πρόσβαση, 20/5/2024].
- BIS, (2018), “V. Cryptocurrencies: looking beyond the hype”, <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2018e5.pdf>, [πρόσβαση 20/4/2024].
- Biswas, S., Carson, B., Chung, V., Singh, S. και Renny, T. (2020), “AI-bank of the future: Can banks meet the AI challenge?”, [AI in banking: Can banks meet the challenge? | McKinsey](#), [πρόσβαση 2/3/2024].
- Board of Governors of the Federal Reserve System (2024), “About the Federal Reserve System”, [Federal Reserve Board - Δομή του συστήματος Federal Reserve](#), [πρόσβαση 11/1/2024].
- CFI team, (2024), “Financial System”, [Financial System - Overview, Components, Example \(corporatefinanceinstitute.com\)](#), [πρόσβαση 8/1/2024].
- CFI team, (2024), “Major Risks for Banks”, [Major Risks for Banks - Overview, Regulations, and Examples \(corporatefinanceinstitute.com\)](#), [πρόσβαση 10/2/2024].
- Czimer, B., Dietz, M., László, V. και Sengupta, J. (2022), “The future of banks: A \$20 trillion breakup opportunity”, [https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/the-future-of-banks-a-20-trillion-dollar-breakup-opportunity#/,](https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/the-future-of-banks-a-20-trillion-dollar-breakup-opportunity#/) [πρόσβαση 2/3/2024].
- Diener, F. and Spacek, M. (2021), “Digital Transformation in Banking: A Managerial Perspective on Barriers to Change”, [Sustainability | Free Full-Text | Digital Transformation in Banking: A Managerial Perspective on Barriers to Change \(mdpi.com\)](#), [πρόσβαση 20/2/2024].

- FED, (2024), “About the Federal Reserve System”, [Federal Reserve Board - Structure of the Federal Reserve System](#), [πρόσβαση 11/01/2024].
- Feridun, M. (2022), “Basel IV Implementation in the EU: What Does the New Banking Package Mean for Banks?”, <https://blogs.law.ox.ac.uk/business-law-blog/blog/2022/02/basel-iv-implementation-eu-what-does-new-banking-package-mean-banks>, [πρόσβαση 2/2/2024].
- Fulga, M. και Siddiqi, L. (2023), “Future of banking: 5 trends reshaping a sector in turmoil”, <https://www.weforum.org/agenda/2023/06/future-of-banking-5-trends-reshaping-sector/>, [πρόσβαση 2/3/2024].
- Hayes, A. (2023), “Blockchain Facts: What Is It, How it Works, and How It Can Be Used”, [Blockchain Facts: What Is It, How It Works, and How It Can Be Used \(investopedia.com\)](#), [πρόσβαση 24/2/2024].
- Heyford, S. (2023), “The Risk of Subprime Mortgages by a New Name”, [The Risk of Subprime Mortgages by a New Name \(investopedia.com\)](#), [πρόσβαση 19/2/2024].
- Hurwitz, J και Kirsch, D (2018), *Machine Learning for Dummies*, Hoboken: John Wiley and Sons, Inc.
- Indiviglio, D (2010), “4 Reasons Why Lehman Brother Faild”, <https://www.theatlantic.com/business/archive/2010/09/4-reasons-why-lehman-failed/62588/>, [πρόσβαση 30/1/2024].
- Investopedia team, (2020), “RegTech: Definition, who Uses It and Why, and Example Companies”, [RegTech: ορισμός, ποιος το χρησιμοποιεί και γιατί, και παράδειγμα εταιρειών \(investopedia.com\)](#), [πρόσβαση 24/2/2024].
- Lang, H. και Schroeder, P. (2023), “Explainer: How safe is my money in a U.S. bank and what is insured?”, [Explainer: How safe is my money in a U.S. bank and what is insured? | Reuters](#), [πρόσβαση 20/2/2024].
- Peak, S (2020), “What Is Fintech? Definition, Evolution and Examples”, <https://www.uschamber.com/co/run/business-financing/what-is-fintech> [πρόσβαση 11/1/2023].
- PWC (2024), “The Future Shape of Banking”, <https://www.pwc.com/ng/en/publications/the-future-shape-of-banking.html>, [πρόσβαση 20/2/2024].
- Rossi, S (2023), “La crisis bancaria del credit suisse: orígenes, consecuencias y Propuestas de reforma”, [Investigación económica](#), September 2023, Universidad Nacional Autónoma de México, México.
- Schmidt, R. and Hryckiewicz, A. (2006) : Financial systems - importance, differences and convergence, IMFS Working Paper Series, No. 4, Goethe University Frankfurt,

Institute for Monetary and Financial Stability (IMFS), Frankfurt a. M., <https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hebis:30-70340>.

- Schneider, S., Schröck, G., Koch, S. and Schneider, R. (2017), “Basel “IV”: What’s next for a banks?”, [basel-iv-whats-next-for-banks.ashx \(mckinsey.com\)](https://www.mckinsey.com/insights/banking-and-finance/basel-iv-whats-next-for-banks), [πρόσβαση 10/01/2024].
- Stuart, R.(2023), “Why did Credit Suisse fail and what does it mean for banking regulation?”, *Economics Observatory*, 13/4/2023.
- Thakor, A. (2019). “Fintech and banking: What do we know?”. *Journal of Financial Intermediation*, Volume 43, July 2020, Pages 100858. doi.org/10.1016/j.jfi.2019.100833.
- The payments association, (2020), “Fintech: The History and Future of Financial Technology”, [Fintech: The History and Future of Financial Technology | The Payments Association](https://www.paymentsassociation.org/fintech-the-history-and-future-of-financial-technology), [πρόσβαση 24/2/2024].
- Valiante, D. (2023), “The last days of Credit Suisse: banking crisis management under siege”, *Rivista Delle Societa*, AnnoLXVIII Fasc, 1-2023.
- Waliczek, S και Nili, C. (2024), “CBDCs come in two forms: retail and wholesale. What’s the difference?”, <https://www.weforum.org/agenda/2024/02/wholesale-retail-cbdcs-difference/>, [πρόσβαση 15/3/2024].
- Wiggins, R., Piontek, T. and Metrick, A. (2019) "The Lehman Brothers Bankruptcy A: Overview," *Journal of Financial Crises*: Vol. 1 : Iss. 1, 39-62., <https://elischolar.library.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=journal-of-financial-crises>, [πρόσβαση 19/2/2024].